

ŽIVOT

KULTURNĚ-SOCIÁLNÍ ČASOPIS

NR. 4 KWIECIEŃ - APRÍL - DUBEN 1963 Cena 1 zl

Nenovor, more, o zaniku,
nenovor o tme bez travy.
Den bude stále delavý
a slnko lhef na rovníku.
O skálu opři, more, dýku.

Nenovor, vina, o najtichšom tiche
a prevalu v nas buracavý krik,
rod, periorodka, peris dyčnu
na rovničku i poludníku
Otupuj, vina, cstrie cik.

Nenovor, piesok, o zaniku diane,
o jestrovani tepia v prahorach,
rovec nam V magme zblkol street
a driza stále v hrive vanie.
Bled, vina, diane neleskané

Lastura, spievaj o hibine
o spektere nepoznanej kvetiny,
o smaragde a o rubine,
znej, zlaty hlas i medený,
pri medenom i zlatom vinel

/Vladimir Reisel
- Hover s morom/

Tisíc let přátelství — to je opravdu význačné výročí. A zavinil vše polský vládce Měšek I., který se oženil v roce 966 s českou knížecí dcerkou Doubravkou. Od této chvíle můžeme mluvit o prvních politických, hospodářských a kulturních stycích českého, slovenského a polského národa.

Tato výstava se těšíla pozornosti diváků v Praze, v Ostravě, ve Varšavě, v současné chvíli ji prohlíží celá Vratislav. Pro ty, kteří si nebudou moci prohlédnout výstavu, nabízíme slovní procházku.

Od dávných časů spojuje naše národy vědomí stejného — slovanského původu. Svědčí o tom legendární Čech a Lech. Svědčí o tom tisíce historických důkazů, z nichž nejvážnější nám výstava ukazuje obrazem i slovem. Z dějin ožívají postavy Doubravky, jejího syna Boleslava Chrábrého, přátelství královských rodů českých a polských. K ilustraci poslouží nejlépe list Přemysla Otakara II., vyslaný polské šlechtě:

„Jestliže — nedej Bůh — podlehneš šílenému králi Rudolfovi, nenasytitelné choutky Němců se budou rozrůstat a tím snadněji budou moci sáhnout jejich zločinné a chtivé pařáty po zemi polské. Jsme Vaším ochranným valem. Jestliže — nedej Bůh — val ten se zláme pod náporom vzteklého nepřitele, sami chápete, jak velké nebezpečí bude proti Vám i Vašim poddaným... Přátelství Karla IV. a Kazimíra Velkého předchází husitské bouře. V husitském boji vidíme nejen spolupráci jednotlivců, ale společné národní lidové hnutí. Po husitských bojích proti křižákům najdou nejlepší útočiště čeští bratří právě v Polsku.“

Ze staré části výstavy se dostáváme k bohaté kulturně-politické spolupráci v XVIII., XIX. a XX. století. Zde už výstava neukazuje prastaré tisky, listy a knihy — dostáváme se do části umělecké: divadlo, malířství, hudba a literatura uka-

zují na bohatý a tak společně zaměřený národní program český, slovenský a polský. Není možno zobrazit výstavu slovem v její bohatosti. Uvádím jen některé osoby našeho kulturně-politického boje. Zakladatelé nové české a slovenské literatu-

klady Pana Tadeáše od E. Krásnohorské, Vrchlický a J. V. Sládek překládají světové úspěchy A. Mickiewicze. Nová doba přináší nová přátelství — uvádí dvojici básníků F. Halas a J. Tuwim. Pomoc a přátelství přináší KSČ ilegální KPP, spo-

VÝSTAVA 1000 LET ČESKOSLOVENSKO-POLSKÉHO PRÁTELSTVÍ

Cech a Lech podle Kroniky Kosmy.

ry J. Jungmann, L. Čelakovský a Jan Kollár spolupracují velmi živě s polskými vědci a spisovateli. V revolučním roku 1848 vítají F. Padacký a K. Havlíček polskou delegaci vedenou K. Libeltem. Prátelství spojovalo B. Smetanu s S. Moniuszkou, Mikoláše Alše s Janem Matejkou, objevují se pře-

lečný boj proti fašismu zesiluje přátelská pouta. V současné době přátelství a spolupráce socialistických států Polska a Československa se mohutně rozvíjí a vzkvétá v zájmu obou našich států.

LUDEK HOLUB

2. APRILA t.r. bola vypustená v Sovietskom sväze kozmická raketa k Mesiacu. V kozmickej rakete je inštalovaná automatická stanica „Luna-4“ väžiaca 1422 kilogramov. Automatická stanica „Luna-4“ približila sa k Mesiacu za tri a pol dňa.

Fotografia automatickej stanice „Luna-4“ urobená v Krymskom astrofyzickom observatóriu 2.IV.63 r. pomocou teleskopu o priemere 2,6 m. Tri jasné body v krúžku (vľavo) sú tri expozície „Luny-4“ v pohybe, urobené v 10 sekundových odstupoch. Ostatné jasné body sú hviezdy.

NÁŠ KOMENTÁŘ

Zpráva o souhlasu SSSR s zainstalovaním prímeho spojenia mezi predstaviteľmi vlád Spojených státov a Sovětského svazu vyvolala veľký zájem v celom svete. Ačkoliv tato záležitosť neješí hlavnú otázku — tj. všeobecné a úplné odzbrojenie — ktorou řeší v Ženeve Výbor 18 státov pro odzbrojenie — všichni ji ocenili ako prejav dobré vôle ze strany Sovětského svazu a také v tom smyslu, že takovéto spojenie môže zachrániť svet od náhodného vyvolania války, napr. omylem atď.

Vyriešení otázky prímeho spojenia telefonickeho alebo telegrafického Chruščova a Kennedyho samozrejme nevylučuje hrozbu väky. Tato hrozba nad nami visí a bude viset tak dlouho, dokud nebude uskutočnené všeobecné a úplné odzbrojenie. A proto také svet očekáva, že v Ženeve budou konečne učineny konkrétni návrhy pokud jde o samotné odzbrojenie. A zvláštne se očekáva, že tyto kroky kupredaj vykonají Spojené státy a Sovětsky svaz dvé nejvýši soudobé atómové velmoci. Bohužel, Spojené státy a iné státy NATO, neustále torpedujú všechny sovětské návrhy na odzbrojenie. Na príklad západní delegace zavrhlá návrhy SSSR ve väci zákazu využívania území cizích státov k umisťovaniu zařízení pro strategický transport nuklearnej zbraně.

Nemusíme dlouho pomyšľet o odpovědi na otázku, proč byly zamítnuty tyto všechny návrhy SSSR. Všichni víme, že Spojené státy tvoří tyto základny na cizích teritoriálnych územích a že jsou to základny atómové a raketové. Předseda sovětské delegace velvyslanec S. Carapkin měl pravdu, když prohlásil, že Spojené státy tím, že udržují základny v cizích státech, vystavují tyto státy na atómovou zkázu v případě zbrojného konfliktu. Taková politika z jedné strany ohrozuje svetový mír a z druhé strany znemožňuje rokování o otázkách odzbrojení.

Pozorujeme veľký kladný zásah polské delegace do ženevského zasedania. Polský delegát M. Blusztajn vyslovil v jednom ze svých posledních projevovou souhlas se sovětským návrhem na deklaraci o zákazu využívania cizích teritoriálnych území ke strategickému rozmišľovaniu zařízení pro přenos atómové zbraně a dále hovořil o otázkách bezatómových pásem.

Idea bezatómových pásem, zvláštne polská verze je znána ve svete ako Plán Rapackého a získávala stále viac přívržencov, stále viac uznaní ze strany mnoha státov, jejichž cílem je svetový mír. Ve spojení s výše uvedenými otázkami polský delegát ještě ukázal hlavní linie polského plánu na utvoření bezatómové strefy ve strední Evropě a zdůraznil, že polská vláda je připravena prozkoumat všechny návrhy, které by přispely ke zlepšení plánu na bezatómové pásmo v Evropě a jejichž cílem bylo urychlení jeho uskutečnění.

Ministr zahraničních věcí NDR dr. Lothar Bolz zaslal na prání své vlády ženevské konferenci telegram, v némž vyslovuje protest proti účasti NSR v atómové síle NATO a také konkrétně navrhuje, aby oba německé státy uzavřely dohodu rozvahy a dobré vôle, v niž by se zrekly použití přesil v jakékoli formě a také pokusu o porušení nebo změnu hranic druhého německého státu.

Est cały zespół przyczyn, które sprawiły że rząd był zmuszony dokonać trudnej operacji podniesienia cen węgla, energii elektrycznej i gazu. Przypomnimy przede wszystkim, a podezas ostatniej jakże pamiętnej i koszowej zimy mówiliśmy o tym niejednokrotnie, że tempo wzrostu zużycia węgla jest u nas większe niż tempo wzrostu wydobycia.

W takiej sytuacji dążenie do maksymalnej oszczędności paliw i energii, podejmowanie wszelkich wysiłków by maksymalnie zmniejszyć ich zużycie jest samo przez sie zrozumiałe. A tymczasem nieproporcjonalnie niskie ceny, po których dotąd nabycieli energię elektryczną, gaz, węgiel itd. wcale do tego nie zachęcały. W sytuacji gdy ceny paliw i energii nie pokrywały nawet kosztów ich wytwarzania, gdy za konsumenta państwo dopłacało 3 mld. złotych rocznie, trudno było skutecznie namawiać kogokolwiek do racjonalnego gospodarowania tymi dobrami. W tym celu musiano podjąć środki natury ekonomicznej.

19 KWIETNIA 1963 roku minela 20 rocznica bohaterskiego powstania Żydów w getcie warszawskim. 20 lat temu za jego murami rozpoczęła się tragiczna epopea dziesiątków tysięcy ludności żydowskiej, która przez kilkadesiąt dni z bezprzykładnym męstwem prowadziła bohaterską walkę z regularnymi, świetnie uzbrojonymi oddziałami hitlerowskich zbrodniarzy. W następnych numerach zamieszczamy obszerny materiał na ten temat.

RODEZJÁ POŁUDNIO-WA zażądała oficjalnie uznanie jej niepodległości przez Wielką Brytanię.

KRÓL HASSAN II domaga się likwidacji wojskowych baz USA w Maroku. W rozmowie z dziennikarzami król Hassan II potwierdził, że Stany Zjednoczone będą musiały do grudnia 1963 r. zlikwidować swoje bazy wojskowe w Maroku.

Z KRAJU I ZE ŚWIATA

RZĄD CHIŃSKI postawił zwolnić wszystkich indyjskich jeńców wziętych do niewoli w październiku i listopadzie ub. roku. Ogółem w Chinach znajduje się 3213 jeńców indyjskich. Rząd chiński wyraża nadzieję, że India ustosunkuje się pozytywnie do propozycji Chin w sprawie jak najszyszegoz przeprowadzenia rozmów na temat granicy.

W JAPONII olbrzymia lawina ziemi i kamieni zasypała przejeżdżający pociąg. W katastrofie zginęły 4 osoby a 3 zostały ranne.

ENERGETYCY MO-SKIEWSCY skonstruowali model kuchni, w której będzie można wykorzystać energię słoneczną do przygotowywania pokarmów. Energia słoneczna skoncentrowana przy pomocy lustra nagrzewa kocioł z cieczą do temperatury 300° Celsjusza.

W MOSKWIĘ zmarł w wieku 54 lat zastępca ministra spraw zagranicznych — Georgij Puszkin.

3 KWIETNIA 1963 r. minia 15 lat od chwili rozpoczęcia budowy w Polsce pierwszego pełnomorskiego statku. Bilans 15-lecia jest naprawdę imponujący. Nasi stoczniowcy oddali do eksploatacji 624 statki o łącznym tonażu ponad 1,7 milion ton.

PO TAK SROGIEJ ZIMIE, jaká mieliśmy w tym roku, następuje zwykłe łagodne lato — oświadczył dyrektor francuskiej stacji meteorologicznej — Andre Viaut. A. Viaut, pełniący obecnie funkcję przewodniczącego IV kongresu Światowej Organizacji Meteorologicznej (WMO) zapytany na konferencji prasowej, czy eksplozje nuklearne mogą mieć wpływ na pogodę odpar, iż niewątpliwie mogą oddziaływać w jakiś sposób, jednakże tylko przez krótki okres czasu.

W OSTROWIU MAZ. zorganizowano spotkanie ludności z dyrektorem generalnym Ligi Obrony Kraju, płk. mgr Antonim Aponowiczem. W czasie spotkania płk. Aponowicz omówił obchody 20-lecia Wojska Polskiego dla ogniw terenowych.

ADOLFO LOPEZ MATHEOS — prezydent Stanów Zjednoczonych Meksyku — bawił się kilkudniową wizytą w Polsce na zaproszenie Przewodniczącego Rady Państwa A. Zawadzkiego.

PO WYSTĘPACH Aliny Janowskiej i Wojciecha Siemiona w „Oskarżonych“, wystawionych w Belgradzie, recenzent „Bory“ nie tylko bardzo wysoko ceni artystę i zdolności naszych aktorów, ale wystawia pochlebne świadectwo całej polskiej satyry.

31 MARCA br. odbyło się w Nowym Targu plenum Komitetu Powiatowego PZPR. Tematem obrad była działalność Partii wśród nauczycieli.

NOWOTARSKIE Zakłady Przemysłu Skórzaneego produkują obuwie na eksport. Ostatnio wysłano dużą partię obuwia do ZSRR.

XX. VÝROČIE ZPP
Pred dvadsaťimi rokmi v SSSR Sväz polských vlastencov (Związek Patriotów Polskich) ako emigračná organizácia. Učelom tejto organizácie bolo spolupôsobenie Poliacov v období vojny obývajúcich územie SSSR s celým polským národom v boji za oslobodenie krajiny. Jeho činnosť zahrňovala všetky skupiny Poliacov v SSSR a ku koncu činnosti počet členov bol približne 100.000. Vo vedení Sväzu boli reprezentovaní predstaviteľia skoro všetkých skupín emigrantov — komunisti, socialisti, ľudáci a demokrati.

Zásluhou Sväzu bola utvorená — v spolupráci a s pomocou sovietskej vlády — spomedzi ochotníkov-emigrantov I. Divízia Tadeusza Kościuszko a neškôr početné iné polské vojenské jednotky, ktoré v marci roku 1944 spojili sa a utvorili I. Poľskú armádu. Vojaci týchto oddielov prešli dlhú a slávnu cestu od Lenina po Berlín, a podstatne sa pričinili k víťazstvu nad nepriateľom.

POWÓDZIE TEGOROCZNA, mimo ostrej zimy i obfitých opadów nie wyzradziła poważniejszych strat. Dzięki energicznej współpracy wojska, ludności i komitetów przeciwpołudniowych zlikwidowano groźne zatory lodowe. W niektórych okolicach jednakże, np. pod Maciejowicami, trzeba było ewakuować ludność z zalanych wodą domów.

PRI PRÍLEŽITOSTI SVIATKOV SRDEČNE BLAHOŽELÁME VŠETKÝM ČITATEĽOM

Redakcia

DECYZJA KONIECZNA

Zmierzając przy pomocy owych cen do bardziej racjonalnego zużycia węgla, energii, gazu itp. w gospodarstwach domowych, rząd nie zamierza jednak — podkreślił to w swoim przemówieniu tow. Cyrankiewicz — uszczuplać dochody ludności. O blisko 2 mld. 800 mln. złotych wzrastały wydatki ludności z tytułu zmiany cen — ponad 3 mld. 100 mln. złotych ma wynieść wyrównanie, które ludność w zamian otrzyma. W jakiej formie to wyrównanie następuje. Minimalne płace wzrastały z 700 do 750 złotych, pewien dodatek otrzymują renciści, obniża się skala podatku od wynagrodzeń przy jednoczesnym podwyższeniu górnej granicy zarobków wolnych od opodatkowania, podnosi się ceny skupu. Rada Ministrów postanowiła bowiem podnieść od 1 kwietnia br. ceny skupu trzody chlewnej z kontraktacji mięsno-sloninowej o 0,80 zł za kg, a bekonu o 0,90 zł za kg oraz z dostaw obojętnikowych o 0,40 zł za kg.

Ceny skupu tytoniu podwyższa się o 1,50 zł za kg, a chmielu o 1 zł za kg. Rolnikom uprawnionym do zakupu węgla z tytułu dostaw zwierząt rzeźnych i hodowlanych, którzy rezygnują z tego uprawnienia, przysługiwać będzie nadal ekwiwalent pieniężny w wysokości 0,20 zł za każdy kilogram należnego, a nie pobranego węgla.

Wolno przypuszczać, że wszyscy obywatele okażą niezbędne zrozumienie, o które apelował premier. Nie było innego wyjścia. Aby poprawić bilans paliwowo-energetyczny, aby skuteczniej działać na rzecz udrożenia całej gospodarki narodowej, aby szybciej przeminięły przejściowe trudności, należało dokonać operacji cenowej. Jest to jednak operacja wyjątkowa — żadne inne podwyższenia cen nie są przewidziane.

Zwracam uwagę naszych czytelników, że obszerne omówienie gospodarczych i społecznych przyczyn decyzji o zmianie cen i plac zamieściła prasa codzienna w sprawozdaniu ze spotkania I sekretarza KC PZPR W. Gomułki z aktywem partyjnym stolicy, które odbyło się 17.IV br.

INTERVIEW

S PREDSEDOM ČESKOSLOVENSKEJ KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI JÁNOM MOLITORISOM

REDAKCIJA: Je veľa otázok, ktoré zaujímajú našich čitateľov. Vlastne je tažko rozhodnúť sa, čím začať, čo je najdôležitejšie?

JÁN MOLITORIS: Čitateľmi „Života“ sú predovšetkým členovia Československej kultúrnej spoločnosti, ktorá sa práve pripravuje k valnému zhromaždeniu. A táto téma určite je základnou otázkou.

REDAKCIJA: Posledne t.j. v januárovom čísle uverejnili sme údaje týkajúce sa rozvoja Spoločnosti a jej činnosti. Dovolime si položiť otázku, aké sú najnovšie fakta organizačného života?

JÁN MOLITORIS: Nadalej do Spoločnosti prihlasujú sa noví členovia zároveň v slovenských a českých strediskách. Ako viete, som zo Spiša a na príklade tejto oblasti podám Vám preasný rast počtu členov Spoločnosti. V januárovom čísle „Života“ ste napísali, že ku dňu 20.12.1962 Obvodný výbor Čes. kult. spoločnosti na Spiši má 1.724 členov. Ku dňu 1. marca t.r. počet členov Spoločnosti na Spiši činil 1.914 osôb, to znamená, že behom dvoch mesiacov tento počet stúpol o 190 členov. Magnetom, ktorý pritahuje členov do našej organizácie, je jej činnosť. Cíl viac iniciatív a atraktívnej práce, tým viac ochotných. Naši ľudia majú radikálne konkrétnu prácu. A to je práve tým magnetom, ktorý pritahuje. Na území Spiša a Oravy je obzvlášť veľa práce, napriek pokroku, ktorý mal miesto behom posledných rokov. Mládež sa vyžíva v ochotníckych súboroch. Vo februári v Kacwine zahrali hru „Hora volá“. Celá dedina videla to-

to predstavenie, ktoré sa stalo udalosťou na ktorú sa dlho pamäťajú. Tak isto v poslednom čase sú aktívne činné na Orave tiež súbor — Zubrzyce Górné, Chyžnom a Lipnicy Wielkiej. Zima a jej dlhé večery vytvárajú priaznive ovzdušie pre umeleckú činnosť. V osvetových mestnostiach — a tam kde tieto nie sú, v súkromných domoch — zaznievajú ľudové piesne, slovenské, české a poľské. Rozprávali sa staré povesti. Aj noviny čítame a najmä nás „Život“. K najlepším osvetovým mestnostiam patria tie v Jablonke, Zelove, Ľapszoch Wyżnych a Kacwine. Lebo tam sú najlepšie bytové podmienky. Snažíme sa, aby sa aj inde našli vhodné podmienky pre osvetovú činnosť.

Zvláštnou tému je organizovanie najrôznejších kurzov.

REDAKCIJA: To je už tradícia!

JÁN MOLITORIS: Áno. Spoločne s Ligou žien preškolili sme celé generácie na kúzoch strihu, šitia a varenia. Lebo hoci kurzy sa zúčastňujú hlavne mladé ženy, často stretávame aj staršie gazdinky. Všetci si chvália tento druh činnosti. Preto chceme v tomto pokračovať. Tento rok kurzy boli organizované v Oravke, Niedzicy, Kacwine, Chyžnom a Ľapszoch Nižnych. O minulorocných už ste písali.

REDAKCIJA: Chceli by sme vymenovať priezviska hoci niekoľkých ľudí, ktorí sa aktívne zúčastňujú spoločensko-výchovného života a ktorí cestou činnosti v Spoločnosti prispievajú k hospodárskemu rozvoju svojich obcí.

JÁN MOLITORIS: Tých, ktorí by si zaslúžili toto vyznamenanie je tak veľa, že boli by fažkosti s vymenovaním. Vo svojej práci opierame sa na širokom aktíve. Hlavními ohnivami tohto aktívu sú miestne skupiny Spoločnosti. Tam má svoj pôvod celý nás aktív, ústredný a miestny — členovia ústredného výboru a obvodných výborov. Činnosť našich MS zaslúži si zdôraznenie a vyznamenanie. Všetky dobré pracujú hoci niektoré zápasia s fažkostami. Ako vzorne pracujúce môžem vymenovať MS: na Spiši v Ľapszoch Wyżnych, Niedzicy, Ľapszance, v českých strediskach v Zelove, na Orave v Zubrzcach Górných, Chyžnom a Lipnicy Wielkiej. Určite som nevymenoval všetky MS, ktoré by si to zaslúžili. Máme predsa celkom 32 MS. A teraz — v rámci predsjazdovej akcie — oživila sa práca aj v tých MS, ktoré predtým zaostávali. Všetkým MS patria slova uznania za mimoriadne aktívnu účasť v akcii propagovania a získavania predplatiteľov nášho tlačového orgánu „Život“.

REDAKCIJA: Teraz je jar. Po krutej zime všetci máme veľa nových úloh. Aké — na tomto úseku — sú plány v teréne?

JÁN MOLITORIS: Vždy v každej súdobej akcii alebo fažkej situácii mobilizujeme všetkých k aktívnej účasti — táto účasť má dva základné smery — člen Spoločnosti mal by vzorne pracovať, vzorne hospodárať a zúčastňovať sa verejných a brigádnických prác. Nakoniec už o tom hovoríme, nemôžeme opomenúť zimu, ktorá práve prešla. Členovia našej Spoločnosti v súdobe pracovali pri odstraňovaní snehu a pri protipovodňovom zabezpečovaní. Obzvlášť je treba zdôrazniť brigádniku prácu pri odstraňovaní snehu na ceste Ľapsze Wyżne — Trybsz ako aj z Niedzicy smerom k hraniciam. To už nebolo len odstraňvanie ale skutočný boj so snehom.

Teraz v jarnom období končíme intenzívnu kultúrno-osvetovú činnosť. Každý má plné ruky práce v hospodárstve. Predsa od toho závisí chlieb a zárobok. Trápi nás, že pocitujeme nedostatok umelých hnojív a naša pôda ich nutne potrebuje. Intervenujeme

v GS-och, aby načas dodávali hnojivo. Veľký dôraz kladieme na siatku len kvalifikovaného zrnia. Je treba spomenúť aj jarné poriadky. Chceme, aby turisti — tak ako doteraz — chvíli čistotu našich domovov. Máme starosti so zemiakmi. Na jeseň bola neúroda, v zime čiastočne vymrzli. Toto nastoluje problém sadbových zemiakov, nehovoriac už o krmive. Práce a fažkosti plné ruky. Bude nutné veľké individuálne a spoločenské úsilie, aby tie-to nedostatky nemali vplyv na úrodu. Súčasne oboznámye všetkých s uzneseniami posledného Plénum KC PZPR o záležitostach poľnohospodárstva a snažíme sa vyvodiť dôsledky pre naše obce. Týchto všeobecných záležitostí naša organizácia sa zúčastňuje cez Front Národnej Jednoty a miestne národné výbory. Predsa sú to záležitosti, ktoré sa týkajú všetkých — a ako vieme — len spoločne môžme niečo dosiahnuť.

REDAKCIJA: Pri tejto príležitosti chceli by sme sa opýtať, aký vplyv má v teréne naš časopis „Život“? Tým viac, že v máji t.r. pripadá piate výročie vydania prvého čísla.

JÁN MOLITORIS: Základnou prednosťou „Života“ je jeho trvalé spojenie s terénom a jeho problémami. A asi preto tak masovo je čítaný a vladne o ním mimoriadne dobrá mienka. Môžem dokonca povedať, že členovia našej Spoločnosti sú zviazaní so „Životom“ ako s niečim bez čoho bolo by fažko sa zaobrábiť.

REDAKCIJA: A kritické pripomienky?

JÁN MOLITORIS: Hovoríme to, čo počujem a určite by som uviedol kritiku, ak by mala miesto. Ešte raz zdôrazňujem, že „Život“ — popri materiáloch, ktoré bavia a informujú — využíva si aj stále rubriky, ktoré učia. Myslím tým praktické rady všetkých druhov a osôh, ktorý je ich výsledkom.

Dovoľte mi, aby som v mene Československej kultúrnej spoločnosti a vlastnom, ako prvý blahoželal nášmu orgánu — ŽIVOTU...

Rozprával: MARIAN KAŠKIEWICZ

Po zrušení Olštýnského obvodného ředitelství státních železnic, zaměstnává ředitelství varšavské více než 65 000 zaměstnanců a na jeho bedrech spočívá doprava více než $\frac{1}{4}$ cestujících v měřítku PKP. Jestliže si predstavíme, že hustota vlaků na železniční síti PKP činí v celém Polsku 11,720 vlaků na každý km ročně, to ve varšavském ředitelství to samé vyčíslení obnáší 19,939 a na úseku Varšava Východ — Varšava — Západ se zvyšuje na 133,200 vlaků na km ročně. Je tedy viac než desetkrát větší než v celém Polsku.

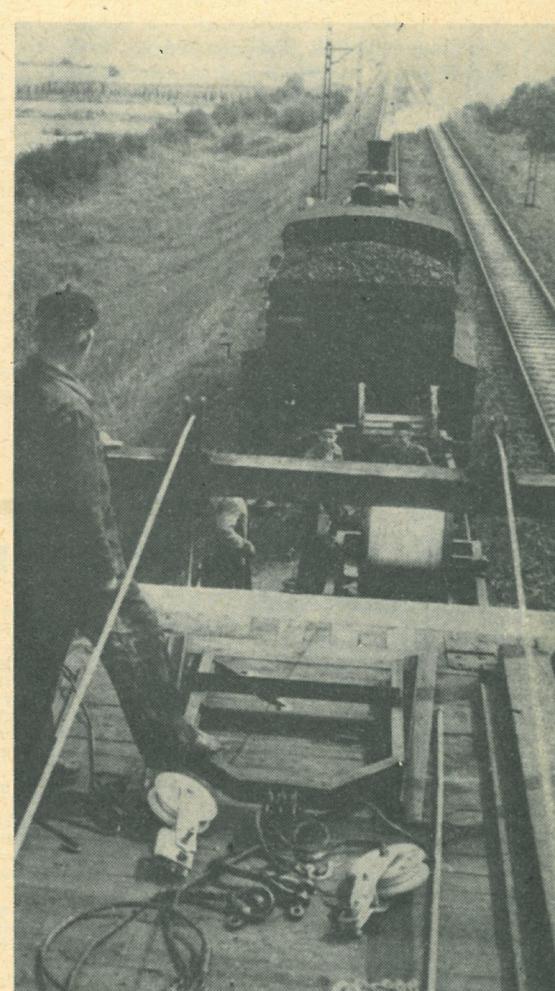
Proč o tom píšeme, proč začínáme práve těmito čísly?

Jestliže nastoupí přetížení železniční linky, na celém světě se to dělá tak, že se vedle ní postaví druhá a třetí

který není řízen jízdním řádem, bývá přerušen na jednu — dvě — nejčastěji čtyři hodiny. Bylo by žádoucí, aby si náš soused, Čechoslováci a Němci, uvědomili, jaký zmatek u nás působí, když k nám vypraví zpožděný mezinárodní vlak.

Největší nasilení těchto investičních prací, které činí 1/3 všech investicí PKP, se soustředí v železničním varšavském uzlu, který se současně může pochlubit největším vlakovým zahuštěním, desetkrát větším než celá železniční síť PKP.

Můžeme mluvit přímo o hýření investicemi: elektrifikace trati Odolany — Varšava, Gdanské nádraží — Nasielsk, kompletní elektrifikace trati Varšava — Katowice a Varšava —

MEZI JEDNÍM A DRUHÝM VLAKEM

trať s novými nádražími a celým zařízením pro dopravu a spojení. V Polsku si to dovolit nemůžeme...

Rozvíjející se hospodárský život požadoval od železnic zrychlení dopravy na trati Varšava — Slezsko. Vymáhalo to přestavbu a úpravu tratě a to tak, aby kladení kolejnic na úsecích většinou 250 metrových bylo provedeno v krátkých přestavkách mezi jednotlivými vlaky, zaplánovanými v jízdním řádu. Tedy v tří, nejvýše čtyř hodinové přestavce bylo nutno rozmontovat těch 250 m starých kolejnic, položit, upevnit, podsypat a svařit 250 m nových kolejnic. Podobně jsou vyměňovány nosnice mostů, jestliže se nějaký ten most na trati vyskytne.

Takový „pracovní postup most“ nebo „pracovní postup kolejnice“, to se musí vidět na vlastní oči, aby si člověk uvědomil, kolik organizačních činitelů, kolik lidské sily, strojů, jeřábů musí současně zabrat, jak to všechno musí klapat, aby přestavka, která je náramně drahá, byla plně podle plánu využita.

Pouze díky této metodě projíždí vlak trať Varšava — Katowice o 15 minut rychleji, obrovské množství železničního vybavení, které na nesvařovaných kolejnicích velmi trpí, vydrží delší exploataci a konečně cestující cestují v klidu a pohodlí.

Varšavské ředitelství provedlo tyto práce v rámci generálních oprav nebo investicí. V obou případech bez přerušení normální dopravy.

Všechny tyto práce jsou ve skutečnosti plánovaný hodně napřed, avšak jejich městnání v jízdním řádu působí zahuštění. Jak už bylo řečeno, práce jsou prováděny, aniž by se přerušil normální provoz, využívá se přestávka mezi jednotlivými osobními vlaky. Avšak provoz vlaků nákladních,

va — Poznaň, nádraží Varšava Východ, nádraží Střed, závody Povišle a Ochota, tunel ve Włochach a pod ulici Nowo — Bema, dokončuje se tunel v Ursusie, zavádí se EKD v rovině normální trati, staví se viadukty, vysoká nástupiště — krátce řečeno, pracuje tisíce lidí.. A ne všechni jsou kvalifikovaní odborníci. Kromě normálních pracovních potíží vystupují nejrůznější komplikace, často zaviněné dělníky: v minulém roce byly přetrženy shrnovacíkami v osmi případech káby; elektrické vedení je prozatím uloženo povrchově a ne všechni dělníci chápou jeho velký význam.

Přidejme k tomu ještě potíže s dostavou elektrické energie, kerá působila v zimě potíže v celé Evropě. Na trati, zvláště na menších zastávkách, které jsou přiřazeny k odberatelům druhé kategorie, působí každé vypojení proudu velké potíže. A nejenom vypojení, postačí snížení napětí. Všechny semafory se rozsvítí červeně — tím způsobem přece zajišťují provoz na trati. Postačí minuta, poklesu napětí a už vlak musí zastavit, výpravčí musí běžet za strojvůdcem aby mu oznamil, že trať je volná a semafor svítí červeně, protože je nízké napětí. A tyto poklesy napětí vyskakují v zimě každodenně v několika, někdy v mnoha místech a trvají hodinu i déle.

Když si k tomu všemu přidáme ještě boj s přírodními živly, na příklad s množstvím sněhu v minulé zimě, nebo sníh a mráz letos, jarní deště, které zaplavují stanice, podmývají kolejnice a rozvodně řeky, které strhují mosty — musíme přiznat, že rozohněn takovéto gigantické práce v těchto podmírkách jsou precedenční, pokud jde o historii železnic.

WITOLD POPRZECKI

Z roku na rok se soustavně rozšiřuje materiálno-technická základna, přibývají nové vagony, parní a elektrické lokomotivy, prodlužují se elektrické linky. To vše zajišťuje početněji a rychleji železniční spojení, umožňuje intenzivněji dopravu osobní a nákladní.

Profesor Vavroušek nezabýval se studiem nárečí československých, ta mu byla příliš blízká, on vrhl se na studium jazyků indiánských. Pobyl dlouhá léta mezi Indiány na západě Severních států i mezi Indiány v Mexiku, kde studoval z nápisů na památkách staroamerických starou aztécktinu.

Pak odešel na jih za průplav Panamský, kde ve všech republikách staral se o Indiány a jejich řeč.

Mluvil plynne i starým nárečím Nutatlšků, hovořil rychle nárečím kephlelexeskuleským, kteréž proslulo 27 pády a zvláštností gramatickou, že skloňování není tam nic jiného než opakování kmene. Kupříkladu otec jmenuje se ar, 2. pád otce arar, 3. pád otci ararar, 4. pád otce arararar, 5. pád ararararar, 6. pád ararararar atd. Tato ukázka prozatím jistě stačí.

Jeden hoch indiánský z kmene Kephelexeskulesků řekl profesorovi Vavrouškovi kdysi, že: „Pokud se týče otce, matky a bratří, ti že nejsou doma, že však může mluvit se sestrou.“ „Pokud se týče“ začal plynne mluvit v 10 hodin ráno a „se sestrou“, to dokončil tu větu až ve 4 hodiny odpůldne.

Profesor Vavroušek však tvrdí, že kephlelexeskuleština je ještě velmi lehká řeč oproti nárečím Bororů, tito mluví velmi komplikovaně. Každý mluví co chce a co mu napadne. Skládá si a vymýší slova, jaká chce. Naštěstí to není velký národ. Bororů je asi 40.000 duší a jen pro slovo „ryba“ mají 38.000 názvů. Jediné slovo je jim společné: „godadlasko“, a to nikdo neví, co znamená.

Profesor Vavroušek naučil se též tasimánsky od Indiánů Kičichů, a když přišel k Tasimánům, naučil se od nich řeči Kičichů.

Vysvětluje to tak, že kdysi Kičichové zvítězili nad Tasimány a přejali jejich řeč. Pak Tasimánové zvítězili nad Kičichy a přejali řeč kičichskou.

„Vúbec“, praví v úvodu ku své srovnávací mluvnici jazyků indiánských, „poměry jazykové v krajinách středního toku řeky Amazonky“ jsou takové, že si jednotlivci nerozumějí, z čehož povstávají velké válečné výpravy. Musí mít za to, že se jednotlivci zabíjejí mezi sebou k vůli své výslovnosti“.

Profesor Vavroušek považoval Indiány za lidi, kteří se nestarájí o nic jiného než o jazykozpytné hádanky.

Čím dál pronikal do Jižní Ameriky mezi ty různé indiánské náručky, tím více shromažďoval materiálu pro svá studia jazykozpytná, a tím více sám si pletl jednotlivá nárečí. A když jednoho dne setkal se s Indiány z kmene Chechulů, chtěl jim říci chechulsky: „Buduťe pozdraveni!“ Ale místo toho jim řekl: „Ichtnarem!“ Dodnes si nemůže profesor Vavroušek vzpomenout, z jakého nárečí to bylo nebo co to vlastně znamenalo. Muselo to být však něco nehorázně sprostého, čím je pozdravil, poněvadž ho namísto skalpovali.

Při příležitosti 40. výročí úmrtí Jaroslava Haška, tohoto světového humoristy, na jehož počest se každoročně koná v Lipniči festival humoru a satiry přinášíme jednu z povídek, kterou napsal v roce 1913, a je zařazena spolu s mnoha dalšími ve IV. svazku Haškových spisů, nazvaném po ústřední povídce „Zrádec národa v Chotěbři“. Spisy Jaroslava Haška vydalo nakladatelství Československý spisovatel.

Když se uzdravil, hodlal se odebrati dolů k Samaloským Indiánům, kteří ho však odradili tím, poněvadž měli podobně jako Kephelexeskuleskové zvyk skloňovati podstatná jména opakovacím systémem. Pán se tam jmenuje rach. „O pane!“ je pátý pád. Tak volali na něho: „Rachrachrachrachrach!“

Toho chrochtání se zalekl a odjel do Evropy, aby z bohatého materiálu jazykozpytného sestavil nová srovnání.

V Hamburku se zdržel na své cestě do Prahy a v jednom obchodě s papoušky a exotickými zvířaty upoutal jeho pozornost papoušek druhu „arara“, jeden z těch papoušků, kteří žijí prý i čtyři sta let. On znal domov těch papoušků v pralesích Jižní Ameriky i ochočené papoušky v chatrích domorodých Indiánů. A papouškové, ti volali na něho: „Rachrachrachrachrach! O pane!“

Tenhere papoušek, který tak zajímal pana profesora mlčel zarytě. Čechral si klidně a vážně peří, ani se nehoupal, jen tak majestátně hleděl kolem sebe.

Profesor Vavroušek vzpomněl si, že slýchal u Indiánů v různých oblastech poříčí veletoku amazonského, že takoví papouškové, kteří nic nemluví, jsou stáří sta let, a že pamatují dávno vyhynulé jazyky národů indiánských. Papouškové takoví nemluví prý než jednou za rok a tu bolně naříkají nad

ztrátou své svobody v řeči dávno již mrtvé.

„Za pokus to s ním stojí“, pomyslil si pan profesor, „kdoví, co mně někone, co by vedlo právě na stopu nějaké řeči indiánské a jejímuž rozluštění došel bych na základě srovnávacího jazykozpytu. Možná, že pak by se mně podařilo rozluštit nápisu na palácích starých Inků ve Verachuzu“.

Odvezl si tedy papouška do Prahy a zaznamenal si pečlivě, jak se papoušek chová. Tak si poznamenal: 8.VII. 1912 mlčí, 9.VIII. 1912 mlčí, 15.VIII. 1912 mlčí, 17.IX. 1912 mlčí, a tak dále stále, pak dělal pod mlčí dvě čárky, až dopálené 22.III. 1913 napsal: „Drží hubu“.

V té době profesor Vavroušek jednou na ulici byl nepřekonatelným půdem veden, aby oslovil indiánským nárečím kephlelexeskuleským strážníka, konajícího službu na Václavském náměstí.

Přišel k němu a řekl: „Bobobobokororomazovazo“.

Když se na strániči trochu uklidnil, přišli si pro něho příbuzní a profesor Vavroušek odjel na zotavenou na venek na dva měsíce, když byl požádal domovníci, aby bděla nad jeho papouškem Arara.

Když přijel, tu papoušek se choval úplně apaticky a teprve druhý den k jeho překvapení počal mluvit a křičet, což si pan profesor přesně naznamenal: „Jakpa-xemádene — sjehez — kitipacho — lku.“

„Hle“, řekl si pan profesor, „toť řeč jistě vymělala, kterou můj Arara mluví. Připomíná mně iztnahelštinu, čokolštinu a jazyk monlezůmův, jazyky Indiánů mexikánských.“

A papoušek spustil znovu: „Jakpa — xemádene — sjehez — kitipacho — lku.“

Ve dverích se objevila domovnice: „Dají mu, pane profesore, kouisek cukru, on škytál!“ A než se vzpamatoval, dala mu domovnice sama cukr a papoušek, když cukr dostal, vzal ho do drápků a vesele poskočil. Když pak cukr snědl, rozčepejřil se a počal křičet: „Jakpak se máte? Dnes je hezky! Ty pacholku!“

„Líběj dovolit“, řekla domovnice, „to ho naučil co byli, milostpane pryč, můj muž.“

Ale profesor Vavroušek neodpovídal. Vyplázl jazyk, svalil se ze židle a jeho překvapená duše letěla do věčných lovišť.

Ve zlosti chraň se druhého slova.

Hrdina je kto vytrvá.

,Moudrý muž nepotřebuje moudřejší ženu, nežli je sám.“

Nie každý kosec, čo kosu na pleci nosí.

Sprostý ani vraviet, ani mlčat nevie.

Iepšie je opýtať sa, ako nevedie.

Dobrá rada nikdy neprichodí neskoro.

PERLICKY

ŠPENDLÍK

Ked sa Adam a Eva po treste v raji zaobrali obliekaním, Eva sa náhle obrátila na Adama:

— Adam, podaj mi špendlík!

— Nemám! — odvetil tento ľahostajne.

— Tak ste vy muži, — vybucha u nej trpkost, — prvý raz od teba ziadam maličkosť, i tú mi odoprieš.

KTO MÁ NAJVIAC ZUBOV?

Najväčším počtom zubov medzi živočichmi honosí sa — ako tvrdia súčasní výskumníci — záhradný slimák severo-amerického kontinentu. V jeho ústnej dutine napočítali až 14 175 zubovitých výrastkov.

...v Tichom oceáne žije istý druh lietajúcich ryb? Tieto ryby vedia vzlietnúť aj niekoľko metrov nad hladinu mora. Ich plavby sa podobajú krídľam a pomáhajú im udržať sa aj vo vzduchu. Pri priznivom vetre môžu preletieť až 300 metrov.

FILMOVÁ FOTO- HÁDANKA

Herečka, ktorú vidíte na fotografii, hrala hlavnú úlohu v polskom filme, ktorý režíroval Vojtech Hass. Film rozprával o celkom súkromných záležitostach z obdobia ponurej hitlerovskej okupácie v Poľsku. Herečka skvelé zahrála fažku úlohu ukazujúcu široký vejár hereckých prostriedkov a možnosti. Vďaka tejto úlohe obdržala v poslednom čase „Zlatú masku“ — odmenu čitateľov novín vychadzajúcich v hlavnom meste.

Napište nám priezvisko tejto herečky a názov filmu z ktorého je táto fotografia.

ROZLÚSTENIE FOTO-HADANKY

Z CIS. 2. (február) 1963

Filmové mená chlapcov Jacek a Placek. Názov knihy a filmu „O dvoch takých co ukradli księżyce“ — Kornela Makuszyńskiego.

Knizné odmeny obdržia: Ján Tišončík — Chyžne a Jan Szkodoň — Chyžne.

HOROSKOP OD 21. MARCA DO 20. APRILA

Typický poľovník, ktorí silou bojujú o existenciu. Opozávliosť a agresivnosť sú ich základnými vlastnosťami:

Sú to ľudia primítivní: typickí poľovníci, ktorí silou bojujú o existenciu. Opozávliosť a agresivnosť sú ich základnými vlastnosťami. Neradí sa podriadať. Baran je individualistom. Ak má byť označený číslom, tak už najradšej prvým. Jeho úspechy majú svoj pôvod v tom, že koná rýchlejšie ako ostatní a bez rozmýšľania. Je pochopiteľné, že tento odvážlivec je výborným vojakom — aspoň čo sa týka boja. Nenávidí komplikácie. Je to človek frontálneho úderu.

MA RÁD: nebezpečenstvo, riziko, rozhodnosť, skok dopredu, knock-out, drsnosť, hrubosť, silu.

NENÁVIDÍ: zbablosť, neistota, prefahovanie, aby nájst východisko, intrigánsvo a zábavu v diplomaciu.

— Ak už je diplomatom ako Bismarck, najväčšie úspechy dosahuje vďaka rozhodného tahu, ktoré iných pritláčajú k stene. Odusevňuje sa športom. Často sa chová šokujúco a rád to robí pre zábavu. Je tvrdohlavý ako mulica, ale jeho hnev rýchlo prechádza a keď spor končí, rýchlo naň zabúda. Ľudia narodení v znamení Barana sú veľmi aktívni. Neradí šertia, radí vydávajúť to čo majú. Neradí robia zásoby a neradí plánujú do budúcnosti. Najčastejšie žijú súčasnosťou. Často výrazom pripomínajú barana, najmä profilom, majú vypuklé čelo, pevné nakreslený, často ohnutý nos a čelust posunutú dozadu. Reagujú veľmi živo, nervózne. Vojak, staviteľ, inžinier — to sú povolania, ktoré im najviac vyhovujú, hoci aj v iných majú veľké úspechy. Sú veci, ktoré nemôžeme od nich žiadať: zdvorilosť, takť a diplomatické milčanie. Nevedia udržať tajomstvo. Možno to bude znieť ako paradox ale napriek tomu, že sme už povedali, majú veľa vektusu a cit pre krásu.

DIEVČATÁ A ŽENY: z tohto znamenia sú „mužatky“ vo väčšej miere ako ostatné; aktívne, samostatné, smelé a rozhodné. Je to ich nežastím že skoro vždy páčia sa slabším a nežným mužom. Ženy tohto typu túžia po mužoch, ktorí by boli ešte silnejší ako oni. Čomu sa nesmieme čudovať. Ziaľ, tzv. skutoční muži majú radšej jemné ženy, ktoré potrebujú pomoc, o ktoré by sa mohli starať. Výsledok je taký, že žena zo znamenia Barana najčastejšie sa vydáva sa slabocha. Často napriek to-

NARODENÍ V ZNAMENÍ BARANA:
Christian Andersen, Johann Sebastian Bach, Béla Bartók, Otto Bismarck, Lukrecia Borgia CHARLIE CHAPLIN, Anatol France, Vincent Van Gogh, Mikuláš Gogol, František Goya, Josef Haydn, Anna Magnani, Wilhelm Röntgen, Arturo Toscanini, Thornton Wilder, Emil Zola.

V Poľsku je dnes asi 14-15 tisíc Cigánov, v tom 6.600 ktorí majú trvalé bydlisko a asi 3.500 tzv. polousadlých (nie kočovných ale meniacich v určitom čase — po roku alebo dvoch — bydlisko). Ostatní to znamená asi 5 — 6 tisíc, sú to kočovní Cigáni, vedúci stále potulný život, ktorých bydliskom je putujúci tábor. Tieto údaje nie sú ešte presné, podliehajú stálym zmenám a premiestňujú sa z jednej skupiny do druhej. Môže sa však, na základe porovnaní a údajov národných výborov zistiť, že v tomto neustálom pohybe prevláda tendencia osídlovania sa Cigánov.

najužie spojení s tradičným kočovným životom a tradičným spôsobom zárábania: občasnym kotlárstvom, obchodovaním koňmi, ako aj veštobou a zobrazením.

V rokoch 1944-45 do Poľska prišlo niekoľko skupín Cigánov zo Sovietskeho sväzu, ktorí sú užšie spojení s ruskou kultúrou. Napriek tomu, že skoro všetci sú negramotní tak ako poľskí Cigáni a vedú podobný spôsob života, majú predsa isté skúsenosti zo spolupráce so sovietskymi orgánmi v akcii osídlovania Cigánov, zakladania estrádnych súborov, ktoré šírili cigánsky folklór. Práve preto „richtá-

borov chodí po viac menej tých istých cestách. Napríklad, tábor, ktoré, ktoré v zime zdržujú sa na území vojvodstiev katowického, opolského, rzeszowského, zriedkavo na leto odchádzajú z týchto terénov. Sú však aj také cigánske tábory, ktoré putujú po celom Poľsku a len na zimu vraciajú sa na staré bydliská.

pred Prezídiami vojvodských národných výborov problém vytvorenia podmienok k osídlovaniu sa Cigánov.

Na základe tohto uznesenia — národné výbory všetkých stupňov — predlovali byty Cigánom, ktorí sa chceli osídlit, organizovali výrobné dielne, výrobné družstva, zakladali umelecké súbory, posielali detí do škôl. Výsledkom tohto úsilia sú početné družstva

CIGÁNI V POŁSKU

Usadlí Cigáni sú dnes pomerne veľkou skupinou obyvateľov, roztrúsenou skorpo po celom Poľsku.

Skupiny usadlých Cigánov napriek tomu, že sa nachádzajú na o niečo vyšej úrovni civilizácie ako kočovní Cigáni, predsa len v porovnaní so životou úrovňou spoločnosti v Poľsku sú skupinou veľmi zaostalou. Nachádza to svoj výraz predovšetkým v skoro všeobecnej negramotnosti tých ľudí, vo veľmi malej a nepravidelnej dochádzke detí do škôl (asi 45% celkového počtu školopovinných detí), v primitivej bytových podmienkach, v rodovom zriadení cigánskych skupín atď. Rozšírena je u nich funkcia „richtárov“, ktorí sprostredkujú medzi Cigánnimi a predstaviteľmi vládnych orgánov. Niektorí z nich stávajú sa neskôr spoločenskými aktivistami, ako napr. Gabor Kazimierz — úderník z Nowej Huty ako aj niektorí „richtári“ z novotarského okresu.

Druhou skupinou usadlých Cigánov sú ti, ktorí sú osídlení od 2 do 5 rokov. Súčasne obývajú periferie väčších mest, najmä vojvodských. Početnosť jednotlivých skupín pohybuje sa od 20 do 100 a viac osôb a sú organizované podľa rodov. Veľkosť skupín nie je stála a zväčšuje sa alebo rozpadáva na menšie podľa toho, pre aký počet osôb vie „richtári“ tej ktorej skupiny zaistiť dostatočný prameň ziskov.

V Poľsku okrem horských Cigánov nachádzajú sa ešte nižinní Cigáni, ktorí sa delia na dve základné skupiny: Kwieki a Łakatosze — tzv. poľskí Cigáni — medzi ktorými jestvuje staré tradičné klanové nepriateľstvo. Okrem týchto je ešte mala skupina Cigánov pôvodom z Nemecka, ktorá po oslobodení z koncentračných táborov zostala v Poľsku. Tieto skupiny a najmä rodiny Kwiekov a Łakatoszov sú tábornočasne nachádzajú sa v putujúcich asi 5.000 Cigánov. Väčšina tých-

ri“ týchto skupín bol prvými, ktorí sa snažili nadviazať styky so štátnymi orgánmi. Boli pôvodcami mnohých kladov a položili základy osídlovacej akcii cigánskeho obyvatelstva v Poľsku. Boli prvými, ktorí dali podnet, aby založili cigánske výrobné družstva a vybudovali niekoľko rodinných domčekov, vytvárajúc týmto cigánske sídlisko v mnohých poľských mestách. Prevadzajú aj kultúrnú činnosť a podnes je v Krakove estrádny súbor „Roma“ vedený Madziarowicem, ktorý má celkom slušnú umeleckú úroveň. Hodno spomenúť, že na území zielonogórského vojvodstva v Gorzowie Wlkp býva jediná cigánska pcetka Wajs „Papusza“, ktorá je pod stavou opaterou WRN.

Polousadlí Cigáni od usadlých odlišujú sa tým že bývajú na vozoch alebo v barákoch. Tieto podmienky neviažu ich k miestu stalého pobytu a práca, aj príležitosť nie je pre nich základným prameňom príjmov.

Podstatné príjmy čerpajú z: drobného, pokutného, nelegálneho obchodovania, hrajú na zábavach, veštia a žobru. Napriek tomu sú ochotnejší k osídlovaniu na stále ako kočovní, napoko ich práca ako napr. výroba panív a ich predaj, príležitosťné kotlárstvo, je priažnivou okolnosťou k stálemu zamestnaniu a, čo toho vyplýva k trváemu osídlovaniu.

Kultúrna úroveň kočovných skupín je oveľa nižšia ako úroveň usadlých Cigánov. Časte sťahovanie z miesta na miesto nedovoluje osvetovým orgánom prihlásenie aby ich deti riadne navštiovali školu, znemožňuje tiež zdravotným orgánom a orgánom sanično-epidemiologickým prehliadku miestnosti, ktoré obývajú.

Súčasne nachádzajú sa v putujúcich

zdroj: Časopis "Cigáni v Poľsku", číslo 1, 1952, strana 10.

Ludové piesne vznikajú z čistého ľudskejho srdca, prepineného smútkom, radosťou, nespokojnosťou so životom, alebo vierou a nádejom.

Aj cigánsky ľud — donedávna opovrhovaný, prenasledovaný spoločnosťou, zúfaly nad biedou, hladom, ustavičným ponížovaním a rasovou diskrimináciou — hľadal útoku a povzbudenie vo svojich piesňach, úprimných, krásnych a plných citu ako piesne všetkého ľudu na svete.

Ale cigánske piesne vedeli aj viac ako nariekať. Vedeli aj, čo len na chvíľu, zahnať žiaľ, radovať sa z prírody, lásky...

...ŠAJ GILAVEL AKÁN O ROM

Pôjdem si ja, pôjdem
dlhými cestami,
s mokrými očami.

Nikoho už nemám,
matku ani otca,
samota ma raní, som strom dorúbaný.

Snival som ja sníček
čierne maľovaný,
čierne maľovaný,
že ma žalár raní.

Moja sladká mamka,
kde sú moje deti?
Na posteli sedia
a pýtaču chleba.

Hory, hory, modré hory,
v konároch vám luna horí.
Každý lístok tíško zvoní
a hore sa k zemi kloní.
Milá, milá v žltej sukni,
jak ti hodváb krásne šumí.
Z lúky ruža tvoje lice,
a tie oči, holubice.

* * *

V našom malom okne
červenie kvetina,
moje mladé srdce
fažký žiaľ pretína.
zažni mi ohniček,
dievčatko cigánske,
nie malý, nie veľký,
nech túžim po láske.
Neviem, kto k nám ide,
ide moja milá, čože ja mám z toho,
inde zabočila.

Otázka osídlenia cigánskych občanov a stabilizácia ich života je dôležitým sociálnym problémom od oslobodenia. Veľkým krokom vpred v riešení tohto problému bolo uznesenie Rady ministrov zo dňa 24. mája 1952 „O pomoc cigánskym občanom pri prechádzaní z kočovného na usadlý život“. Význam tohto uznesenia spočíva v tom, že nielen zaradilo túto otázkou medzi štátne úlohy, ktorých vyriešenie je nutné a možné, ale zároveň postavilo

kotlárskie, kovových výrobkov, produkcie sedliackých vozov, opravárensko-stavebné atď.

Najzákladnejším problémom Prezidiu vojvodských národných výborov je široký rozvoj osvety medzi Cigánmi. Likvidácia negramotnosti a dohliadnutie, aby všetky cigánske deti chodili do školy, čo bude mať priamy vplyv na: zavrhnutie starých tradícií o. i. veštby, na zanechanie putovného spôsobu života a osídlovanie sa.

Żegnajcie Dziewczęta

Żegnajcie dziewczęta,
córkę moje ładne!
Bo już jutro umre,
umre i przepadnę.

Bądź zdrowa żoneczko,
czas mi cię pożegnać,
bo jutro umieram,
będziesz sama jedna.

Zrób mi piękny pogrzeb
w piwniczce pod ziemią:
słodkie, chłodne wina
w beczułkach tam drzemią.

Weź szklaneczkę w ręce,
lej wino na trumnę!
Miło będzie choć powachać,
kiedy sobie umre.

Kto ide nad vodou a súčasne pod vodou, nad drevom a súčasne pod drevom?

Dievča idúce po kladke na druhú stranu potoka s drevom na putňou vody na hlave.

Môže človek jednooký uvidieť viac ako dvojoký?

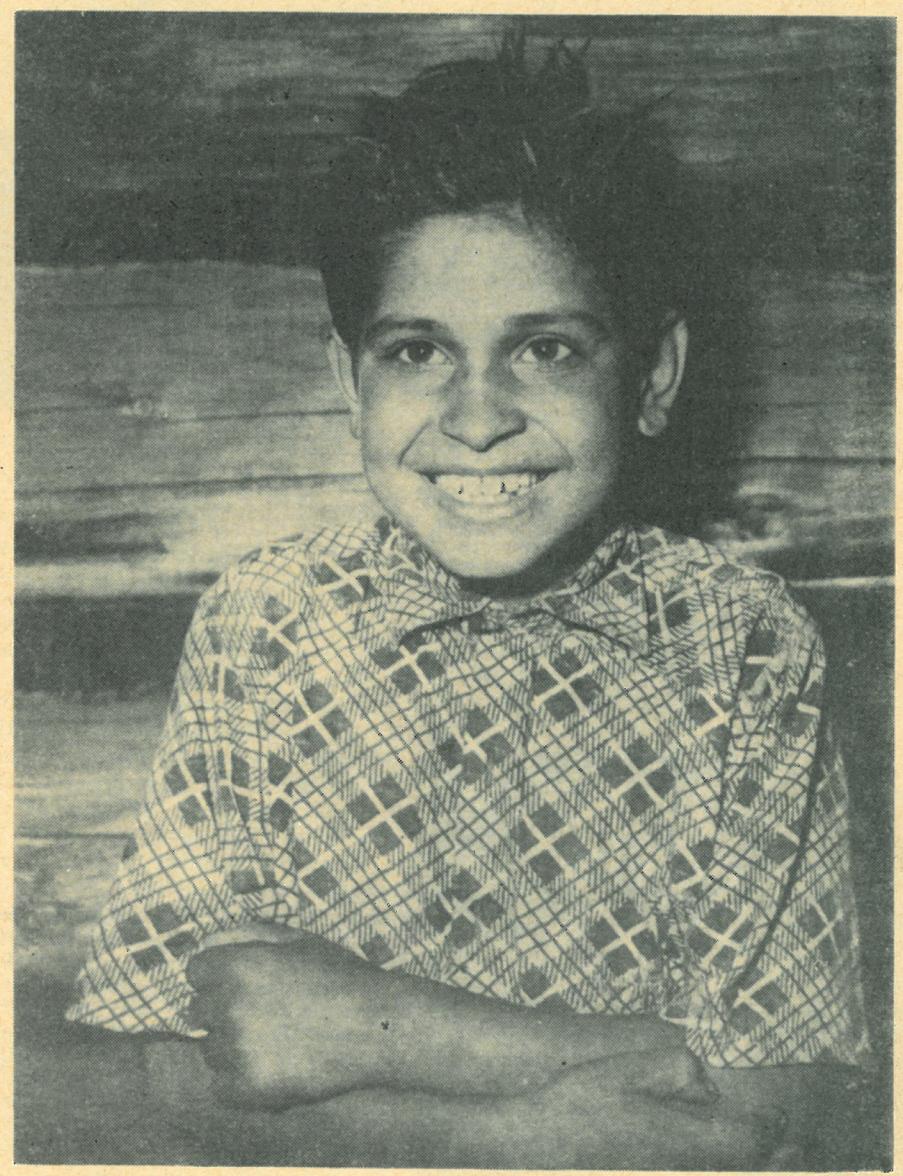
Ano: môže uvidieť dve oči dvojokého, keď dvojoký vidí len jedno ako jednookého.

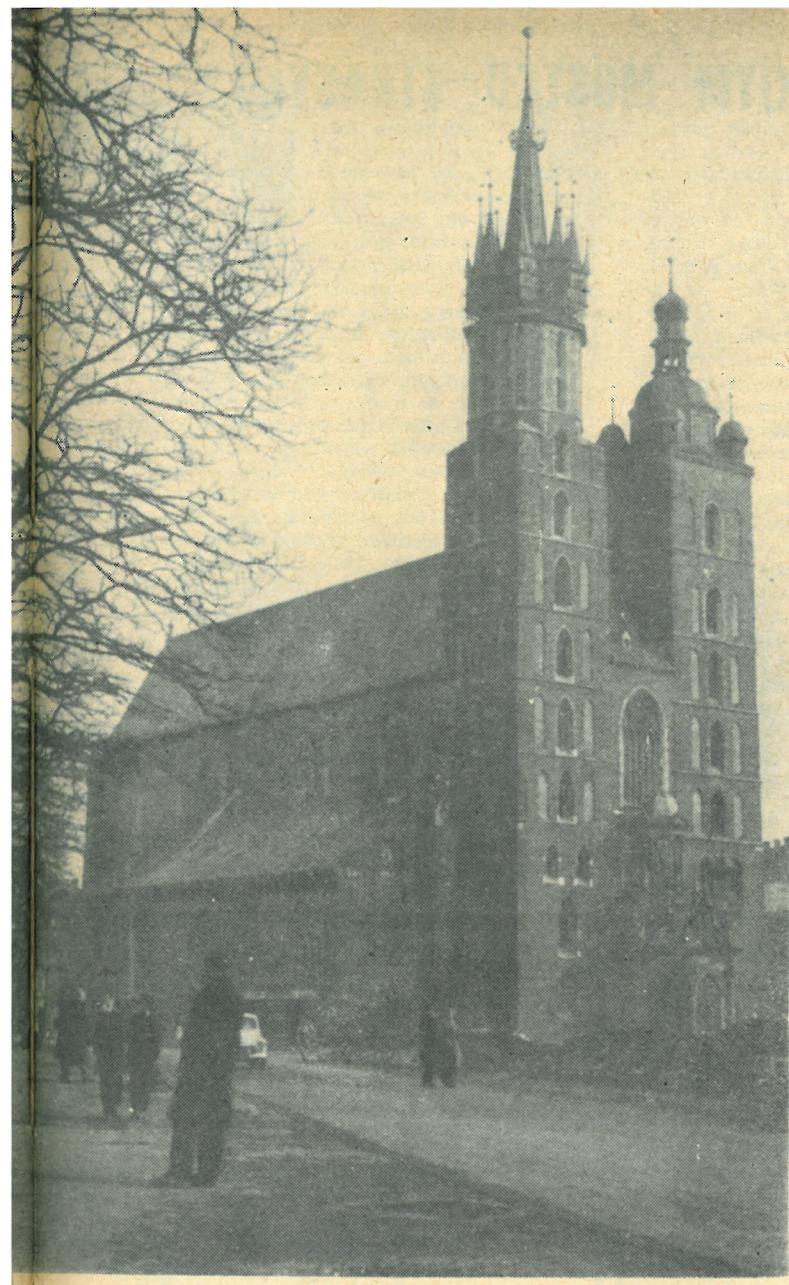
Z CIGÁNSKÝCH HÁDANIEK

Je to malička debnička; jeden človek jú ľahko otvorí ale celá dedina ju opäť nezavrie.
Orech.

Čo chodí s naším táborom po cestách, hoci nikto to nebral so sebou?
Rachot.

Cesta je plná toho, stan plný a ani fajku tým nenaplníš.
Victor.

Mariacki kostol.

havné námestie. Miesto stretnutí, prechádzok — centrum života všetkých. Toto námestie prežívalo v poslednom čase svoj „súdny deň“. Budouči jeho vnútro. Pohli zem, po ktorej voľakedy chodili najvýznačnejšie ľudia. Všetko sa konalo v rámci generálnych poriadkov a oprav, v rámci nášho mesta. Ale hoci práce sa už končia, nič nie je v stave zmeniť tradície mesta. V prvých prameňoch jarného slnka opäť sedia na námestí kvety pri Sukiennicach, nedaleko pomníka Mickiewicza. Stáda holubov na starom mieste. A na starom mieste skupinky výletníkov fotografujúci týchto holubov. Na chodníkoch, ktoré sú už opravené, dokola námestia, prechádzajú sa v nedefinovanom popoludnia väčšené a početné rodiny. Vedia, že v tom istom čase a na tých istých miestach môžete stretnúť ľudí. A podľa nich dá sa dokonca regulovať hodinky. Je mechanizmus v horcovom námestí a kruhom Plant až tak precízný?

Je precízný pobyt výletníkov v Krakove. Behajú ustálenou trasou. zo Sukiennice k Mariackému kostolu. Kupujú pamiatky. Najčastejšie ešte vane palice, aby neskôr môcť ich ukazovať a hovoriť: „Keď som ve...“ Tuna je možno pripojiť: „počul som hejnal z Mariackej veže!“ podobne. Hejnal zaznieva každú hodinu. Zvuky sa nesú na štyri smerové. Vtedy tie zvuky doliehali na mestské mury. Dnes tam kde voľajú na Planty — pás zelene a stromov — založené v XIX. storočí. Planty sú prechádzok, aj tam vedie cesta z námestia — námestia na ktorom sú kvety, holuby a kde je najlepšie počuť zvuky hejnalu — znelky.

MARIAN KASKIEWICZ

NA

Predavačky kvetov.

KRAKOVSKOM NÁMESTI

Okrídlení obyvatelia mesta.

Pamiatka pre každého.

MUDROST

... odsúdeného na život. Mudrc si možno alebo na šibenici vyslovil ostatnú vopred všetkých, keď si vyslovil jediné pravdu, bude mu štatá hlava. Keď povedal mudrc: kdy mudre zachránil, to sa stali hlavu atď.

Y ROZVOD

... a vreckovkou prosil, aby som sa ukála. — povedal kúsavo, chcel, aby si šla, na však? Sklopila zrak

a mlčala. On si pripaľoval jednu cigaretu od druhéj.

— Ja... už nikdy... — vzlykala po chvíli.

Pozrel na ňu spýtavo, akoby chcel preniknúť až do najskrytejších základ jej myšlienok.

— Nikdy?

— Nikdy, — povedala úprimne, upierajúca naň načervené oči. — Nikdy, nikdy!

— Tak dobre, — súhlasil po krátkej úvahе a zdvihol telefón. — Osobně? Súdružku Lehockú nepreraďujte do expedicie, zostane naďalej mojou sekretárkou...

A za oknom rozkvitala jar.

AFRICKÁ IDILA

Stará levica sa preberá z driemot a vidí, že malé leviča naháňa okolo kružiny prestrašeného loveca. Zlostne okríkla sa s mopašné mláďa:

— Prestaň! Kočko ráz ti mám vravieť, že sa nepatrí hráť s jedlom?!

TRINÁSTA KOMNATA

„Do dvanásťich smieš, iba do trinástej nie. Ak do nej vstúpiš, stihne ťa hrozný trest,“ povedala — a už jej nebolo. Osamotený sa celou bytosťou vnoril do krás a poézie dvanásťich nádherne zriadených komnát paláca, opájal sa zvláštym vzrušením a pomaly v ňom klíčila túžba pozrieť sa i do trinástej. A — ako to býva v každej rozprávke — svitol deň, keď túžba zvíťazila nad príkazom: odomkol dvere do trinástej komnaty.

Zaprášenými krištáľovými oknami sa rinuli prúdy slnečného svetla do malej, tesnej a celkom práznej komôrky. Na čele sa mu zjavili vrásky nevôle, do komnaty ani nevstúpil. A zrazu zmizlo celé kúzlo a poézia dvanásťich nádherne zriadených komnát — a neostávalo mu nič iné, ako navždy odísť a snažiť sa zabudnúť.

ČO POVEDALI

Včela: len jedno neviem: čo sú to medové týždne.

Pes: Tu na čistotu dajak nedabajú. Veď nemajú ani elektrické střpy.

Ovad: Juj, aký je ten koň bezohľadný! Už dva razy ma chvostom šibol.

Vrana: Viem, že mi ľudia závidia môj krásny hlas.

Somár: Cože som ľuďom spravil, že ma tak často spomínajú?

ROZPRÁVKA ZO SLOVENSKA

Kde bolo — tam bolo, bol raz jeden chlapec, a ten mal veľmi rád literatúru a trochu jej aj rozumieť. Ale čas plynul a chlapec pomaly prestával mať literatúru rád a prestával jej aj rozumieť.

A keď ju celkom prestal mať rád a celkom jej prestal rozumieť, stal sa literárnym kritikom.

L'UDIA

KTORÝCH

HODNO

ANTON

BERNOLÁK

POZNAT

„Co v literatúre všetkých slovanských ratolesti sa zjavilo ako výraz oživajúcej národnosti a kmeňovej individuality, to logicky príšo aj u Slovákov. Prvý, kto to vyrieckol ako určitý literárny princíp, bol Bernolák.”

Z jeho hornooravského rodiska Stanice je dnes iba nevelký ostrovček uprostred slovenského mora — Oravskej prievidzy. Býva cez leto cieľom nespočetných člnákov, ktorí sa radi zapisujú do jeho „pamätnej knihy” — na steny kostola, malo si pritom všímať sochu vynikajúceho slanického rodáka Antona Bernoláka. Ktočie, kofkí z oných početných turistov by možno ani nevedeli povedať kto to bol...

Možno málo vedia o Bernolákovom pokuse formovania a kodifikovania spisovenej slovenčiny.

K tomuto rozhodnutiu ho priviedol stále mohutnejší prílev, osvietských myšlienok, hľásajúcich čoraz nástojčivejšie požiadavku sŕis osvetu medzi prostým a veľmi zaostalým ľudom, a to jeho vlastnou rečou. Túto potrebu si dobre uvedomoval aj Bernolák. Preto študuje slovanské jazyky a už ako dvadsaťpäťročný vydáva Filologicko-kritickú rozprávnu o slovenských písmanoch, v ktorej odvodňuje nevýhnutnosť spisovného jazyka. Vychádzal z tézy, že spisovný jazyk má byť čo najblížší k ľudovej reči. Pridal k nej aj praktický návod (Orthographia). V diele Grammatica slavica, nadvážujúcom na Doležalovu gramatiku, Bernolák rozoberá celé slovenské hľáskoslovie. Na spisovný jazyk povýšil západoslovenské nárečie — i keď nie dôsledne. Bernolák sa preň rozhodol nie náhodne — hoci dobre si uvedomoval správnosť tvrdenie M. Bélu, že „pravá slovenská výslova je v krajoch od Čechov i Moravancoch, Poliakov i Maďarov rovnako vzdialených” — teda slovenčina stredná. V tom čase totiž (t.j. v 17. a 18. storočí) má západné Slovensko významné politické a hospodárske posťavenie. Bernolák sa ani nechcel prítiť odkliniť od zaužívanej jazykového úzu, najmä meď katolickou trnavskou inteligenciou.

Začaté dielo zavŕšil šestvázkovým slovníkom (Slovar slovensko-česko-latinsko-nemecko-uherský), na ktorom pracoval dvadsať rokov (vyšiel až 12 rokov po jeho smrti v rokoch 1825-27 na 5308 stranach). Svedčí — i napriek mnohom omylem a nepresnostiam — o jeho obrovskej húzefnatosti, mravenčej usilovnosti a veľkej láske k materčine.

Bernolák však nezostal len pri teórii. Roku 1792 zakladá spolu s J. Fándlym Slovenské učené továrištvu v ktorom sa sústredilo celé bernolákovské hnutie, predstavujúce — hlavne zásluhou Fándlyho a Hollého — novú spisovateľskú školu, významne sa podieľajúcu na formovaní slovenskej národnej literatúry a národného povedomia — najmä pokiaľ išlo o kultúrnu zdatnosť ľudovej reči — a maximálne aktivizujúcu kultúrno-organizačnú činnosť. Tak sa Bernolák a jeho škola stali jedným zo základných pilierov vzniku slovenskej národnej literatúry a kultúry vôbec. „Dovŕšením a doplnením” tohto diela — podľa Stúra — bolo neškôr definitívne uzákonenie spisovnej slovenčiny Stúrom.

Svojim dielom sa Bernolák navždy zaradil medzi významných tvorcov slovenskej národnej kultúry.

HUMOR

Akú to má cenu, byť vtipný za každú cenu?

Humor je koření života. Proto se jím tolík šetří.

Myšienka by nikdy nemala byť taká veľká, aby sa nezmestila do hlavy.

Zlý pes je taký pes, ktorý je dobrý.

Neobracaj sa chrbtom k človeku, ktorý ta môže vykopnúť.

Nadporučíkov foxteriér je menej ako podporučíkov vlčiak.

Je hrđý na svoju skromnosť.

Kdo rychle soudí, bude brzo litovať.

JAKO TO NA DUDOWSKIYM MOSTKU STRASYŁO

Dzisiok ta juz wej młodzi ludzie w strachy nie wierzo. Ale spytojcie sie kogo kcecie ze starsyk ludzi, to kazdy wom powiy, jako to drzewi bywalo. Ka byś był wiecór nie poseł, to prawie syndyś mógl stracha uwidzieć. Koło potoków poza kupy siana topiylce sie przy misionku iškaly, po groniak światełka lotały, granicami wisielcy w Zodusne Dni chłodzili. Nie roz to sie i tak stało, ze som diabol ku chłoczkómu przisel, jak tym co przeskrobi.

Jo, kiedy tak wiecarami lozprawiali to ty strachak, chłoczek i rod słuchot, przeto zek ta młody, nie rozśmiołek się s nik, skond by sie tyz ta ty strachy mogły brać. Przeciez mie jesce zodyn nie postrasul, anik tyz scynścio ni mił nijakiego widzieć. Nie rozek se tak myśloł: Pockojcie ze, wy ludziska, dy jo wos kiedysik wystrasym, kie juz tak swińcicie w ty strachy wierzycie.

Anik nie widziol, jako mi sie przileżytoś nadarziła. Rozek sie wom wybrał do młyna po monke z loktusom. Jako tak idym, widzym, ze ktosik sie ku mnie przibizo. Narozek se pomyśloł: — Pochoj ze, ty diaisku, dy jo cie dzisiok wystrasym tak, ze se to zapamintos na cały żywot. I wiycie cók rozbili? Cupnolek i zawinołek sie do te loktuse, cók to je ze sobom miol, bok ta nie

roz słysiół, kiedy wiecór lozprawiali, ze duch a nojcińci śmierz na bioło chłodziłko. Pozirom sie, có tyz ta tyn, có sej ku mnie, bedzie robiul. Ale ón furt sej, moze mie i nie widziol. Wtedyk se pomyśloł: Pockoj! ze ty psiośko jedna, nie bedziesz ty długą takiego śmialego udawol. Zaconeł stajać i te loktuse do góry podnosić, coby sie zdałajo, ze tyn strach rośnie. Kiedy ani to nie pómogło, zaconeł sie do zadku hyrać. Musym wom powiedzieć, zek zbacój na jedno. Pore metrów za mnem była przecie przekopa. A jo sie tak cofiym, i narożek... hłupniol do wody. Wtedyk se pomyśloł: Nie bedzies, ty chłopce, ludzi strasul, bo cie Pon Bóg zaroz potrestó. Jescek sie ani nie pozbyroi, a tu ci słysym, ze na Dudowskim Mostku dudni, jak kieby dziesiąć kóni leciało. To tyn, có sej drögom, chwolul tego, có uciecke stworzul. Jo sie pomalućku wygramolił z przekopy, alek do młyna juz nie poseł, ba prosto dō domu. Cichutkok sie lozlobiók i posełek spać, a na drugi dziyń powiedziolek ze mynorz nom jesce jynecim nie zmeł. A zek ni mił dóm roboty, posełek do sklepu, bok mił cosik kupiť. Kiedy wloz do sklepu widzym, jako baby lozkladajo ryncami i lo cymzik torteluju. Nojbardzi wykrzikała moja spól-

nica. Mnie to zaciekało i przislucholek sie, to cym tak debatujo. A moja spólnica, có je „dzedzińskim telefoniczny” nazywajo, powiada: „Ci młodzi ludzie to sie jacy z tyk staryk pośmywają i nic jym nie kco wierzić, a nojbardzi wtedy, kiedy to strachak lozprawiają. Taki tyz ta i tyn mój Jano do wcorajinsa był, pokiela som stracha nie uwidziol. Wcześniej wybrot sie na posiodki do swoka. Ale tam nie zasej bo na Dudowskim Mostku uwidziol jakosik pokralke i lod strachu ledwo dō domu przilecioł. Wlosy mu dubkiem na głowie stoly, z cupryny mu woda kapala i bezmała pół godziny ni mógl parze sie wypuścić. Potym sie ledwo lozgwarzli i pada: „Kiebyście wiedzieli cók widziol Potelak we strachy nie wierził, pokiela go som na własne łocy nie uwidziol. Wybiec z poconduku sie zdawol jako malučko kupka, a potym to rosto, a kie juz było takie zazracne wielkie, zacyno sie hyrać i na łostatku skoczyło to do wody. Jo wtyrazki wzionek nogi na plecy i hyboj dō domu”. „Widzicie — powiedziała spólnica — i młodzi uwierzo w strachy, kie ik sami uwidzo”.

„I młodzi uwierzo w strachy, kie ik sami uwidzo” — pomyśloł se i jo.

Nik

Známy kilka sposobów szczepienia.

Jako pierwszy wymienimy szczepienie „przez stosowanie” (obr. 1), które daje najlepsze zrosty. Do szczepienia tego wybieramy pędy o jednakowej średnicy. (Galążkę na którą szczepimy nazywamy podkładką, zaś galążkę która przykłada się do podkładki, nazywamy zrazem. Zrastanie zrazu z podkładką następuje wtedy, gdy są świeże i nie nadmarznione, oraz gdy miażgi obu części stykają się ścisłe ze sobą.) Po dopasowaniu miejsce złączenia ścisłe się obwiązuje i zasmaruje maścią ogrodniczą.

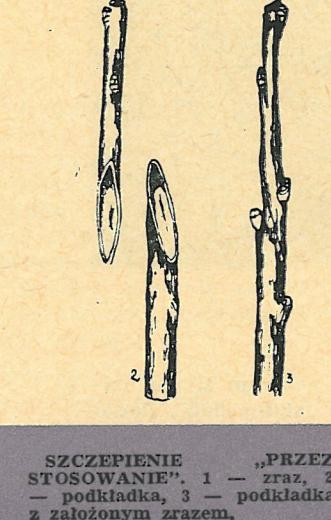
Drugim sposobem jest szczepienie „w klin” (obr. 2), które polega na zrobieniu klinowatego wycięcia na podkładce i odpowiadającego mu nacięcia na zrazie. Po dopasowaniu obwiązuje się ścisłe miejsce złączenia rafią i zasmaruje maścią.

Znanym sposobem jest również szczepienie „w kożuchówkę” (obr. 3) — na podkładce nacinamy kore, zraz ścinamy jak do „stosowania”, wsuwamy pod kore w miejscu jej nacięcia i następnie zawiązujemy.

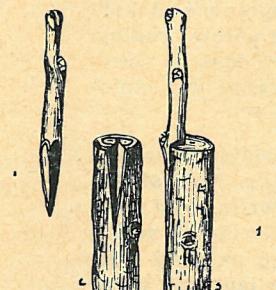
Szczepienie „przez stosowanie” i „w klin” przeprowadzamy wczesną wiosną (marzec, do połowy kwietnia) „kożuchówkę” — wtedy, gdy kora odstaje od drewna a oczka na zrazach jeszcze nie nabrzmiły (od drugiej połowy kwietnia do pierwszych dni czerwca).

Przy szczepieniu starszych drzew (15 letnich i więcej) nie

JAK SZCZEPIĆ

SZCZEPIENIE „W KOŻUCHÓWKĘ”. 1 — zraz widziany z boku, 2 — zraz widziany z przodu, 3 — podkładka z założonym zrazem.

SZCZEPIENIE „W SZPARE”. 1 — roszczepianie nozem gałęzi i rochywanie szparę pazurami, 2 — razy założone w szparę (prawy dobrze, lewy — źle).

DRZEWIA OWOCOWE

V časopise, ktorý teraz čitate — píšeme o najrôznejších záležitostach používajúc tri jazyky. Slovenský, český a poľský. Niektorí z vás poznajú ešte jazyky: ruský, nemčí, anglický, maďarský. Rozmysli si niekedy o tom kolkými jazykmi bolo by treba hovoriť, aby sa dorozumieť s každým človekom na našej planéte? Tažko si to predstaví, ale súčasne na svete používa sa asi 2.800 rečí. Áno, tak veľa. Ale, aby sa dorozumieť s polovicou ľudstva stačilo by naučiť sa niekoľko desiatok rečí. Napríklad anglicky hovorí asi 250 miliónov ľudí, rusky asi 150, španielsky asi 120, japonsky asi 100, nemecky asi 90. Ďalšie v poradí sú jazyky indonézský, arabský, bengalí, portugalský, talianský, farncúzský. Čínsky hovorí viac ako 600 miliónov ľudí, ale rozdielne medzi jednotlivými nárečiami sú veľké. Tak isto je to z jazykom hindi a urdu (v Indii). Poľský jazyk v tomto poradí zaaberá 17 miesto. Ako na to, že jazykov

je 2.800 — je to dosť vysoké poradie.

Predstavme si, že pred 600 tisícami rokmi (lebo asi tak dílo hovoríme), tažké masívne čeluste nedovoľovali

JAZYKOVÉ ZAUJÍMAVOSTI

našim predkom vyslovovať ani len 1.000 zvukov na minútu, to znamená toľko, koľko je nutné k plynulej reči. Doteraz ešte nie je zistené, či jestvalo vtedy jeden spoločný jazyk.

Ale vráťme sa k skutočnosti.

Najpoužívanejšími jazykmi je niekoľko „svetových rečí“. Nutnosť používania týchto vzniklých predovšetkým počas zasadania medziná-

rodných kongresov a konferencií. O tom, ktoré to budú jazyky rozhodovalo predovšetkým ich používanie v cudzine. Preto aj najpopulárnejšími jazykmi sú anglický, ruský, španielský, nemecký, čínsky a francúzský. V posledných rokoch stále známejšou je ruština, k čomu sa určite pričinili sputníky a rozvoj technického pokroku.

Iste bolo by lepšie, keď by jestvalo len jeden medzinárodný jazyk. V minulosti do istej miery bola nám latinčina. Neskor boli snahy zaviesť esperanto. V poslednom čase holandský vedec vypracoval nový jazyk, ktorého účelom je dorozumenie sa s obyvateľmi iných planét. Nie je to jazyk, ktorým by sa dalo hovoriť, ale súhrn signálov, ktorých základom sú matematické výpočty.

Avšak ani jeden z nich nie je všeobecne používaný. Svet ďalej očakáva nový jazyk, ktorý by najlepšie vyhovoval jeho obyvateľom.

PAVEL DERÉŠ

N

ad Tichým oceánom a vodami Mexického zálivu, v južnej časti Severoamerickej pevniny vysoké pásma vyvýšenín pomenovaných Sierra Madre, stráží malebnú krajinu — Mexiko.

Okolo roku 1325 indiánský ľud Aztékovia so svojimi spojencami, mestami-štámi: Texico a Tlacopan, založili svoje hlavné mesto Tenochtitán, z ktorého sa neskôr vyvinulo mesto, pomenované Mexico.

Aztékovia počiatocne závisli na susedných kmeňoch, postupne poširovali svoje vplyvy, vytvárajúci silný, mnohomenevý, dynastický štát. Napriek tomu, že politický neboli jednotní, predsa štát za ich nadvlády nebývalé prekvital ako na vtedajšie obdobie. Štát Aztékov preslávil sa obrovským bohatstvom medených, strieborných a zlatých bani. V období vrcholného rozkvitu kultúry a veľkosti siahal od Mexického zálivu po Tichý oceán a na juhu po Guatamu.

Pre štát Aztékov a jeho obyvateľov skutočnou pohromou stalo sa uchvatenie tejto krásnej krajiny roku 1521 hŕstku španielských dobrodruhov pod velením Fernando Cortéza.

V tom čase, po výprave Kolumbusa — objavovania americkej pevniny počíavaли nepretržite. Roku 1500 Španieli dosiahli uštie riek Orinoko a Amazonky. V tom istom období konkurenčný Španielov, Portugaliči pod velením Cabrela dosiahli pobrežie Brazílie. O trinásť rokov neskôr španielské karavely priplávali k brehom Floridy a iné k Panamskému priesmyku a Tichému oceánu. Behom niekolkých ďalších rokov Španiel Julian de Salio objavil La Platu a jeho krajan Juan de Grijewa plávajac sa pozdĺž pobrežia Jukatanu dospel až za Tebasco. Tým sa stal prvým objaviteľom Mexika.

Vládnuci v Španielsku Karol V. — vladca habsburského Nemecka, Španielska, Nízozemska, Neapola, Sardínie a Burgundie posielala na vody oceánov výpravu za výpravou. Španieli hľadajú úzimie, ktorá bola by výhodným priečodom na Tichý oceán a možna by byť morskou cestou do Ázie. (Našiel ju roku 1520 Portugalec F. Magellan, po ktorom je úzina pomenovaná.) Súčasne s poznávaním pobrežia americkej pevniny Španieli a neskôr aj Portugaliči podmaňujú práve poznané územia a organizujú vicekráľovstvá závislé na korune.

Zamorská kariéra Cortéza začala dosť neobvyklé. Nakoľko mal povahu naklonenú k pijatíkom, lúbostným pletkám a dobrodružstvám, dostal sa do rozporu s právom. Bol prinútený prerušiť štúdia na univerzite v Salamánke a hľadať záchrannu pŕchajúc potajomky na Kubu. Vtedajší guvernér Kuby Velasquez sa ho ujal a vymenoval svojím tajomníkom.

Roku 1518 prichádza na Kubu zpráva vyvolávajúca horúčku po zlate. V práve objavenom azteckom štáte nachádza sa obrovské bohatstvo. Velasquez sa rozhodol poslat vlastnú vojenskú výpravu za účelom podmane-

nia Aztékov. Ako vodca výpravy najlepšie vyhovuje Cortéz. A tak práve upečený admirál v prístavnom mestech Santiago pripravuje sa k tvoření armády.

O rok neskôr prístav Cape San Antonio pod velením Cortéza opúšťa armáda skladajúca sa z 11 karavel ozbrojených 14 delami, oštepami, kordami, 32 kušami a 13 hákovnicami. Na palube lodí nachádza sa 110 námorníkov, 566 pešiakov, 11 jazdcov a 200 indiánskych služobníkov.

Po príchode k brehom Jukatanu armáda kotví v ústí Rio de Tabasco. Cez vražedné džungle a zrádne močariny, cez muky hladu a nemoci hŕstka Španieli ide dobývať mnohomiliónový štát. V tejto výprave nič Cortéza nebrzdi. Využíva presiu. Dela a muškety bez prestania hrlia oheň. Cortéz využíva sporý medzi kmeňmi. Podporuje Indiánov Tebasco proti Aztékom a za ich pomoc výprava dostáva sa do vnútrozemia.

manenej krajiny vyvoláva stále väčšiu nenávisť k uchvatiteľom, vyvolávaju vrenie v amerických kolóniach, až roku 1821 krajina shadzuje okovy a vyhlasuje nezávislosť. O dva roky neskôr vzniká Mexická republika.

Mexiko je jednou z najzaujímavejších krajín na svete. Rôznorodá topografia a zemepisná poloha, spôsobujú, že má skoro všetky druhy podnebia. Taktiež rôznorodé územie, od nižin po večný sneh pokryté vulkanické vrcholky Citlaltepetl, od močarisk po džungle a nedozierné tropické roviny na ktorých len zriedka nachádza sa slnkom vypálené rastlinstvo.

Slavným bohatstvom krajiny sú: bavlna, káva, nafta, síra, železné rudy a rudy farebných kovov, uhlí, ale najvýznamnejšie sú zásoby striebra v horách Sierra Madre, ktoré urobili z Mexika najväčšieho producenta tohto kovu na svete. Avšak tento šiachetný kov neprináša plný úžitok obyvateľom. Napriek nacionalizácii naftových koncernov väčšina priemyselných odvetví je takmer úplne v rukách cudzieho kapítalu.

Rôznorodé podnebie vytvára pre polnohospodárstvo neobmedzené možnosti, ale základnými polnohospodárskými produktami sú — ták ako pred storočiami — kukurica a cukrová trstina. Podnes, ak je zlá úroda, alebo ak ju slnko spálí putujú ľudia z dedín do mest za prácou. Nesú na predaj svoje ručné výrobky, ktoré im umožňujú primitívne živorenie.

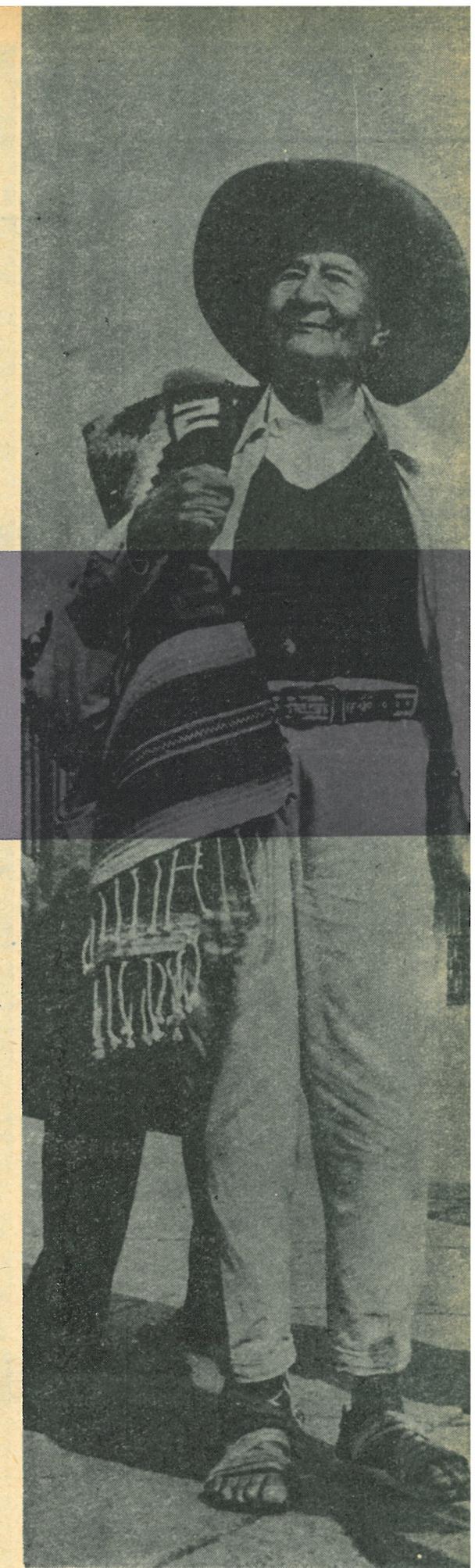
Mexiko je prvým štátom v Latinskej Amerike, v ktorom bola prevedená — hoci neúplná — pozemková reforma. Reforma je prevažzana etapami, od roku 1917 a dnes je ľou zahrnutá viac ako polovica ornej pôdy. Návazuje k dávnym indiánskym tradíciam, ktorých základom bolo spoločné kmeňové vlastníctvo. Pôda je odovzdávaná jednotlivým obciam alebo dedinám ako ich spoločný majetok, s tým, že môžu hospodáriť spoločne, alebo deliť pôdu na súkromné role.

Veľká vzdialenosť, ktorá delí Poľsko a Mexiko nie je prekážkou v rozvoji vzájomných hospodárskych a kultúrnych stykov.

Návšteva predsedu Rady ministrov PLR Jozefa Cyrankiewicza, slávostne a srdečne vítana, je výrazom idei mezinárodného spolunažívania, ktorá charakterizuje politiku a snaženia vlád, tak Poľska ako aj Mexika. Účelom tejto návštevy bolo tiež ďalšie upevnenie stykov medzi Poľskom a Spojenými štátmi Mexika v rôznych oboroch o.i. v hospodárskych a kultúrnych záležitostach.

Jednotné názory na veľa klúčových medzinárodných otázok, ďalšie upevnenie prialstva a výhodnej pre obidve krajiny hospodárskej a kultúrnej spolupráce — obsahuje spoločné prehlasenie po skončení návštevy ministarského predstaviteľa PLR v Mexiku.

Prezident Mexika 1.-3.IV. tr. opätoval návštevu, čo je výrazom prialstských stykov poľsko-mexických a významnou udalosťou v našej politike upevňovania prialstva a spolupráce so štátmi Latinskej Ameriky.

MEXIKO — ZÁHADNÁ KRAJINA

Odpor slabne, indiánski bojovníci boja sa neznámej smrtonosnej zbrane, ktorá im pripomína hromy zosielané rozhnevanými bohmi počas búrk. Po prvýkrát spoznávajú železo, doteraz poznali len med, striebro a zlato.

Po šiestich mesiacoch krvavých bojov štát Aztékov bol rozbitý. Španieli dobyli hlavné mesto Tenochtitán a vzali do zajatia kráľa Montezumu. Cortéz začína vládnuť na podmanenom území, meniac obyvateľov na otrokov. Napolí civilizovaní Aztékovia stretli sa s civilizovaným barbarstvom španielských dobrodruhov, ktorí v honbe za zlatom, ničiac a rabujúc nevidaným spôsobom exploatavali bohatú krajinu. Zničili aztécku kultúru, vnučujúc pôvodným obyvateľom svoje zvyky a náboženstvo. Postupne obsadili celé územie.

Po návrate do Španielska Cortéz usporiadal triumfálny vjazd do Toledo. Pred kráľovským dvorom pochodoval sprievod v ktorom sa nachádzal syn premoženého kráľa Aztékov Montezumu. Početní indiánski otroci šli držiac za uzdy kone a mulice na ktorých boli naložené smaragdy, zlato a drahocenné látky. V klietkách viezli zamorských dravecov a vtákov s krikľavým perím. Kráľ Karol V. pripojil dobyté územie k svojej korune, ale nedôverujúc Cortézovi zadržal ho v Španielsku.

Ako plynuli storočia, stúpala civilizácia, uvedomenie obyvateľov pod-

ODMIANY PSZENICY OZIMEJ:

OLZA — sloma dluha, súťažná, odporna na wyleganie; odmiana srednio pózna, o srednich wymaganiach glebowych, zimotrwałość dobra.

WYSOKOLITEWSKA SZTYWNOSLOMA — sloma srednio dluha, dość sztywna, o srednich wymaganiach glebowych zimotrwałość dobra.

BLONDYNKA — sloma dluha, dość sztywna, srednio odporna na wyleganie; odmiana srednio pózna, o srednich wymaganiach glebowych, nadaje sie do rejonów podgórskich, zimotrwałość niewielka.

OSTKA KAZIMIERSKA — sloma srednio dluha, srednio sztywna, o srednich odporach na wyleganie; odmiana srednio pózna, o srednich wymaganiach glebowych, zimotrwałość dobra.

GSTKA ZŁOTOKLOSA — sloma srednio dluha, srednio sztywna, srednio odporna na wyleganie; odmiana srednio wczesna, o srednich wymaganiach glebowych, zimotrwałość średnia.

KA — sloma srednio dluha elastyczna, mało odporna na wyleganie; odmiana srednio wczesna o stosunkowo małych wymaganiach glebowych, odporna na susze, trwałość dobra.

Ob. J. Świątek z Piekielnika: podajemy dalszy ciąg odmian:

ZYTA OZIMEGO: Kazimierskie — sloma dluha, elastyczna, dość odporna na wyleganie; odmiana pózna, nadaje się na gleby żyzniejsze, potrzebuje dość dużych opadów wiosennych, najodpowiedniejsza dla rejonów południowych i południowo-zachodnich oraz podgórskich, zimotrwałość dobra, wymaga wczesnych siewów.

Ludowe z Garcyna — sloma srednio krótką, dość sztywną, dość odporną na wyleganie; odmiana srednio pózna, o srednich wymaganiach glebowych, nadaje się do uprawy na terenie całego kraju, zimotrwałość dość dobra, nie znosi długotrwałej pokrywy śnieżnej, wrażliwa na nadmierną wilgoć.

ODPOWIEDZI REDAKCJI

Pulawskie Wczesne — sloma dluha, niezbyt sztywna, mało odporna na wyleganie; odmiana wczesna, mało wymagająca, nadająca się do rejonów południowych i północno-zachodnich, zimotrwałość dobra.

Uniwersalne — sloma dluha, średnio sztywna, średnio odporna na wyleganie; odmiana średnio pózna, bez specjalnych wymagań glebowych, zimotrwałość dobra.

Wierzbieńskie — sloma średnio dluha, dość sztywna, średnio odporna na wyleganie; odmiana pózna, wymaga wczesnych siewów, nadaje się na dobre gleby w rejonach o dużej wilgotności, zimotrwałość dobra.

Włoszanowskie — sloma średnio dluha, dość odporna na wyleganie; odmiana średnio pózna, nadająca się na wszystkie gleby, zimotrwałość dobra.

Zeelandzkie — sloma dluha, elastyczna, dość odporna na wyleganie; odmiana pózna o dość dużych wymaganiach glebowych, potrzebuje obfitych opadów wiosennych, odporna na wymarzanie.

Pulawskie Pastwne czyli Krzyca — sloma dluha, cienka, dość odporna na wyleganie, dugo utrzymująca się w stanie zielonym; odmiana pastwna, pózna, bardzo silnie się krzewi dając obfitość liści przykorzeniowych, szybko odrasza po skoszeniu i spaseniu, nadaje się na gleby lekkie i średnie a nawet i ciękkie, byle nie podmokłe, zimotrwałość dobra, wymaga wczesnego siewu.

OWSA:

Biały Mazur — sloma średnio dluha, sztywna, średnio odporna na wyleganie; odmiana średnio pózna, nadaje się na gleby glinkowate, średnio zwięzłe i zwięzłe, w miarę wilgotne.

Proporczyk — sloma dluha, sztywna, odporna na wyleganie, odmiana średnio pózna o dużych wymaganiach glebowych, odpowiednia dla klimatu wilgotnego, nadmorskiego, wymaga wczesnych siewów.

Przebój I — sloma średnio dluha, odporna na wyleganie; odmiana pózna, nadaje się zasadniczo na wszystkie typy gleb, lepiej jednak plonuje na lepszych, wrażliwa na suszę.

Przebój II — sloma średnio dluha, sztywna średnio odporna na wyleganie, odmiana średnio wczesna, odpowiednia na wszystkie typy gleb, średnio wymagająca, wrażliwa na suszę.

Udrycz Zóty — sloma dluha, sztywna; odmiana średnio wczesna, zie znosi nadmiar wilgoci.

Rychlik Oberk — jest odmianą wczesną, nadaje się do uprawy zwiszcza w rejonach o krótkim okresie wegetacyjnym (w górcach), daje niższy plon ziarna, ziarno ma cienką plewkę i dlia wyższą wartość pastewną.

Ob. K. Z. Lapsze Niżne — Zauważyliscie u dwóch ok. 6-miesięcznych prosiąt częste bięgniki, objawy kolkowe, czasem wymioty. Prosiąta ślinią się i zgryzają zębami. Pytacie jaka może być tego przyczyna i co należy robić?

Według podanych objawów należy sądzić, że prosięta zarbaczone. Jest to tzw. „glistonica”. Pasożyty ten jest bardzo rozpowszechniony. Ze warunki higieniczne, braki w żywieniu sprzyjają zakażeniu jajami tego pasożytu. Szczególnie wrażliwe są tu prosięta w wieku 3 – 8 miesięcy. Często oprócz podanych przez Was objawów dochodzi się jeszcze objawy zapalenia płuc, kiedy zaatakują je glisty. Glisty mogą doprowadzić do zatknięcia jelita a nawet jego pęknięcia. Aby usunąć glisty można zastosować santoninę w dawce 0,03 – 0,05 na 1 kg wagę żywego. Lek ten stosuje się po 12 – 15 godzinnej głodówce, a po podaniu głodzi się zwierzę jeszcze 3 – 4 godziny. Santoninę należy zmieszać z kalomelem. Poza tym należy pamiętać o codziennym usuwaniu kału oraz o określonym (nie rzadziej niż co 10 dni) odkazaniu wrzątkiem podlegającym chlewu celem zniszczenia jaj pasożytu.

O SMELEJ MARČUŠKE...

(DOKONČENIE z čís. 3)

**MAR
ČUŠ
KA**

trasúc sa od strachu a od hrôzy, dľho sa nelehla z kúta, aby ju len dajako nespozorovali. Keď už bolo všade ticho, vyšla z tej ostatnej izby a chcela ujsť von, ale zrazu sa potkla o čiesi nohy.

Zbojník sa strhol a skrikol:

— Voľačo tu je.

— Ale spi, to sa len tí odoberajú, ktorých sme dnes poslali na druhý svet, — zahundral druhý zbojník.

Chlapí zasa pospali a Marčuška počas vyšla von. Aj stráž bola kdesi obdaleč, a tak si Marčuška odomkla bránu, hodila psovi kus koláča a bežala ako bez ducha domov. Ani zajac by ju nebol dobehol.

Onedlho stráž bránu našla otvorenú.

— Ej, tu veru ktosi musel byť, — zvolali a pobudili ostatných. Ale darimo hľadali sem i tam, nikoho nenašli a na Marčušku ani nepomysleli.

Doma Marčuška rozpozvedala otcovi všetko, čo a ako sa jej vodilo. Prečakanutý otec hned zaránky zašiel do mesta a tam mu dali niekoľko vojakov na pomoc. Vojaci potajomky sa schovali po celom dome a čakali mladého zaťa jeho rodinu. Na druhý deň prišiel ženich so svojimi bratmi-zbojníkmi. Marčuška ich milo privítala a medzi rečou povedala:

— Vieš, milý, že sa mi o tebe snívalo?

Zbojník naoko natešený prosil Marčušku, aby mu vyrozprávala svoj sen.

— Ale hrozný to bol sen, môj milý. Prisnilo sa mi, že som išla za tebou ostatný raz, keď si bol u nás. A ty si nešiel do mesta, ale do hory do veľkého zbojníckeho domu.

A potom rozpozvedala, čo tam všetko videla a zažila. A naostatok zvolala:

— Ak neveríš, pozri, tu je prstienok!

Ale vtom už skočila ku dverám a ušla. Zbojníci sa ani spomätať nemohli a už tu boli vojaci, poviazali ich a odviezli do mesta.

Aj ostatých zbojníkov v hore polapali, zbojnícky dom rozbúrali a peniaze odťaľ vybrali.

Smelej Marčuške bolo od tých čias ešte lepšie a zanedlho sa našiel aj rúči šuhaj, s ktorým si šťastivo žila.

HÁDANKY

Tenučka, malička a chvost na rif. Co je to?

(Tříka)

Nevari sa, nepecie sa, každučky deň obliezne sa, obliezne sa i sto ráz, žalúdok ti nepokazi. Co je to?

(Lázica)

Ked sa rozdvojíme, nič my nesprávime, a ked sa spojíme, všetko rozdvojíme. Co je to?

(Nozučce)

Bez čoho sa nedá chlieb upieciť? (Bez kerky)

Stoje domček maľovaný, zvnútra zlatom vykladaný, prilož ucho zo strany, budeš počuť orgány. Co ja to?

(Út)

Rozluštenie hádaniek z čís. 3/63

Zmatek na obrázku. Kominík, chlapec rozobil okno, někdo kropí konvi, někdo jede na kole, někdo pumpuje vodu, hraje si na písiku, hraje čaru, káču, čte v časopisu, střílí lukem.

REDAKTOR HĽBAVÝ

Happy end? Protivník skonal!

Bliha zo psa nenávidí blihu z mačky.

Zo záchranného kola sa ľahko stáva chomút!

Lož má krátké nohy? V služobnom aute jej to nemôže prekázať.

PRESVEDČENIE

Má svoje presvedčenie tak hlubo v srdci, že nič z neho neviðino.

SVEDOMITÝ

Všetko sice robí zle, ale s veľkou svedomitosťou.

(Alf Scorell)

O POTOPE

Tesne pred vyplávaním Noeho korábu priletel posol s dosť poplatnou zprávou.

Povedal, že strávil noc v horách, na mieste šesťdesiat míľ vzdialenosť. Tam sa mu naskytol čudný obraz. Stál na strmine, z ktorej je výhľad na široké údolie. Celé bolo ako temné rozbúrené more — to tiahli údolím akési zvory. Videl ich ako na dlani, hrázli sa, zavýiali, driapali, vyhadzovali zadnými nohami — leňochy vďaka slona, žaby vďaka kravy, mamuty nešlychaných rozmerov, obklopené húfcom samíc, kŕdle jašterov všemožných druhov, každý tridsať stôp široký, sto stôp dlhý a všetky zlostné až strach. Jeden jašter švalcol chvostom paleontologického býka, čo sa kdeži zahľadel, a býk vyletel na tridsať stôp do výšky, až tak v povetri zasvišalo, a keď posol na zem, priam k noham posla, len vzdychol, a hned nato vypustil ducha.

Posol povedal, že obludy sa dopôčuli o korábe a chcu sa doň dostat, aby sa zachránil pred potopou. Nejdú po dvoch, ale v celom húfe. Nevedia, že koráb je určený len pre dvoch cestujúcich z každého druhu, a vôbec, kašľú na cestovné predpisy. Alebo sa do korábu dostanu, alebo sa s dakym tvrdo pozhovárajú.

Posol doložil, že do korábu sa nezmestí ani polovica oblúd. Okrem toho sú hladné a zožerú všetko, čo im príde do cesty — aj Noeho s rodinou, aj zvieratá, čo sa majú viezť v korábe.

V biblia niet o tom ani zmienky. Ani len narázky. Príbeh o záhube obrovitých zverov sa prosté zamýšľa. Neuvádzajú sa ani ich mená. Keď daktó vykoná nepekný skutok, obvyčajne sa neponáhla o tom hovorí, ani autor biblie nie je tu výnimkou. A ako by sa zišli tieto obrovské zvieratá najmä teraz, keď je doprava taká preťažená a taká drahá! Ale zahynut. Na vine bol Noe. Proste sa utopili. Stalo sa to presne pred osiemdesiatimi miliónmi rok.

Keď posol totiž dokončil svoje rozprávanie, Noe rozhodol, že treba odplávať, kým obludy neprikvitnú.. Len čo sa koráb začal strácať na obzore, boli už na brehu a ich žalostné kvilenie splynulo s nárekom ich otcov a matiek, vylakaných nemluvniat, čo sa tisli k bralám, zmačaným prúdmu dažďa a morskými vlnami, a vysielali modlitby k svojmu milosrdnému, spravodlivému stvoriteľovi, ktorý ich miluje nekonečnou láskou, ale ktorý nevyslyšal ani jednu ich modlitbu od čias, ako vyrastli z piesku tieto útesy a nevyslyší ani vtedy, keď sa tieto bralá znova premenia na piesok.

ESTE O L'UDOCH

Robil som pokus. Za hodinu som naučil mačku a psa nažívať v svornosti. Zavrel som ich vedno do klietky. Potom som pustil k nim králika. O ďalšiu hodinu boli už všetci traja dobrími priateľmi. O dva dni som pustil do klietky líšku, hus, vevericu a zopár holubov. A nakoniec ešte opicu. Všetky zvieratá žili svorne, dokonca sa starali jedno o druhé.

Do druhej klietky som dal Irčana-katolíka z Tipperery. Keď už trochu skrotol, pustil som k nemu škótskeho presbytera z Aberdina. Potom Turka z Carihradu, pravoslávneho Gréka z Kréty, Armeána gregoriánskeho, sekára metodistu z Arkanských lesov, budhistu z Číny, brahma z Benaresu a napokon plukovníka „Armády spásy“ z Woopingu.

Nechal som ich tak dva dni. Keď som sa vrátil, že si zapísem výsledky pokusu, v klietke, kde boli zvieratá Vyššieho typu, bolo všetko v poriadku, no v druhej som našiel iba kopu zakrvavených pozostatkov — turbány, fezy, franforce mäsa a kostí. Ani jeden neostal nažive. Medzi týmito Mysliacimi zvieratami došlo k teologickejmu sporu a rokovanie prenesli k vyššej inštancii — k svojmu Stvoriteľovi.

W MONIAKOWEJ ZAGRODZIE

Osiemnastowieczna karczma
z Podwilka

Gdy od strony Czarnego Dunajca jedzie się ku Piekielnikowi coraz to bardziej potężniejsze czapy Babiej Góry, której stoki łagodnie spływają między chaty Zubrzycy Górnnej. Dawne to czasły, kiedy wśród nieprzebytej borów, które tu wówczas szumiły więzniowie węgierskiego magnata Istwana Thurzo zabili potężną zubrzycę — postrach magnackich myślistwych. Więźniowie otrzymali za to wolność, a wieś, która tu później powstała, nazywano Zubrzycą. Tyle legenda.

Dzisiaj Zubrzycę przyciąga turystów pięknem i egzotyką swojego „Skansenu“. Nazwijmy to raczej parkiem etnograficznym. Pierwszy Skansen założył Szwed A. Hazelius na wzgórzu nad Szczecinem o tej samej nazwie. Przeniósł tutaj zabytkowe budynki odszukane w różnych zakątkach Szwecji, umieścił w nich ludzi — aktorów poubieranych w stroje dawnych epok i każał im trudnić się chalupnictwem i prymitywną uprawą roli.

W zubrzyckim parku etnograficznym nie znajdzicie ludzi-aktorów. Nad niewielkim potokiem zwanym Młynówką, który wieje się wśród starych jesionów i gęstych, wysokich traw rozsiedły się chaty — okazy pięknego orawskiego stylu wiejskiego budownictwa. Początki tej muzealnej osady dali potomkowie sołtysiego rodu Moniaków, Joanna Lattyak-Wilczkowa i jej brat inżynier Sandor Lattyak, którzy przekazali Państwu Polskiemu w 1937 roku rodową siedzibę sołtysów Orawy, powstałą w 1784 r. Po temu przyszła wojenna zawierucha i zapomniano o Moniakowej zagrodzie. Jej renesans przyniósł lata pięćdziesiąte. Stopniowo na miejscu tym wyrastać zaczęły piękne stylowe zabudowania, ściągane tu z całej Orawy, którym grozila rozbiórka lub

zniszczenie. W ten sposób znalazła się pod Babią Górą osiemnastowieczna karczma z Podwilka, w której teraz mieści się stanica turystyczna PTTK, orawska olejarnia, owczarnia, chlewnia, stajnia i wozownia. Przede wszystkim jednak stara stylowa chaty orawska przeniesiona tutaj z pobliskiej Jabłonki. Wspaniała hebanowa czerń ścian budynków tworzy oryginalny kontrast z soczystą zielenią bujnej trawy. Główny dom zagrody jest typowym przykładem połączonych cech chłopskiego i dworskiego stylu budownictwa orawskiego. Ogromny spadzisty dach gontowy kryje tzw. „wyżkę“, do której prowadzą boczne, zewnętrzne galetry. Sa one przekształcone motywem tzw. „przedwyżca“ chałupy orawskiej biegnącego wzdłuż całej frontowej ściany w postaci otwartej galerii. Wewnątrz ogromna sień dzieli dom na dwie części: izbę czarną i bielą. W izbie czarnej zagroda dla cieląt, kurnik, stare prymitywne sprzęty i przedewszystkim charakterystyczny dla dymnych chałup piec. W powietrzu unosi się zapach dymu, a z czarnych ścian spoglądają na przybysza „szkłane“ obrazy.

Z sieni wychodzimy na zaalaną słońcem ląkę, pełną zadumy i podziwu dla historii tego uroczego zakątka.

Piękno zagrody Moniaków trudno zamknąć w kilku wierszach. Zbliżające się lato będzie doskonałą okazją, by wędrując po orawskiej ziemi nie ominąć Zubrzycy. Tym bardziej, że czeka tu na turystów schronisko i wiele miejsc noclegowych u gościnnych miejscowościowych gospodarzy.

Tekst i foto:
JERZY NOCUN

**NAŠI
DOPISOVATELIA
PÍŠU**

Z ŁAPSZ WYZNYCH:

Checem Vám niečo napísať o živote na Spiši. Aké máme úspechy a nedostatky. Na Spiši, kde je ako sa to hovorí, svet doskami zabitý. Ale v týchto doskách z času na čas nájdete sa nejaká škara cez ktorú prenikne slnečný lúč. A tak jedným z nich je agrónom súdruh Broda. Agrónom sa veľmi snažil. V zimnom období usporiadal po dedinách roľnícké školenia rôzneho druhu, počnúc hodinovými až po trvajúce niekoľko rokov. V Łapszoch Nižnych už je také roľnícké školenie v Łapszoch Wyżnych má byť na budúci školský rok. Okrem toho PGRN usporiadalo trojdňové „roľnícko-politicke“ školenie.

Toto je veľmi dobré a potrebné, veď vieme, že na Spiši viac ako 90% obyvateľov pracuje na roľi a také školenie pozdvihujú úroveň poľnohospodárstva, lenžiaľ máme nedostatok umelých hnojív. Ale je v tom hľadik. V našom GS umelé hnojivá dostanú len „šafstlivec“. A ostatní? Či by ste snáď vy nevedeli kde je zriedlo umelého hnojiva a ako sa k nemu dostat?

Náš GS v Łapszoch Nižnych objednal na I. štvrtok 1963 31 vagónov umelých hnojív a obdržal iba 9 + 2 vápna. Na II. štvrtok objednal 37 vagónov do dňa 18.II.63 ešte nebol „rozdeľovník“. Ale GS má prikaz rezervovať následovné umelé hnojivá:

Saletrzak — 60 ton a prídel na I. štvrt. 63 činil 18 ton,

Sól potasowa — 70 ton a prídel na I. štvrt. činil 38 ton,

Super Tomasyne — 80 ton a prídel na I. štvrt. činil 36 ton.

Z toho vyplýva, že už aj to, čo máme dostal na II. štvrtok 1963 je rezervované. Pre koho? Pre Kacwin, lebo tam bola prevedená komasacia, teraz zavádzajú „lúkarstvo“ — nuž tam sa musí dať. Chápmeme, že oni tiež potrebujú, ale či je naozaj nutné dávať im celý prídel? A ostatné obce majú naďalej po starom hospodáriť? Načo máme školenie? Veď my rozumieme aj „lúkarstvo“, aj kontraktáciu, ale nielen v Kacwine chceť hospodariť „po novom“.

A. BRYJA

Z ŁAPSZ NIŻNYCH:

17. februára t.r. konala sa v Łapszoch Niżnych zimná Spartakiáda. Organizátorom bol L.Z.S. „Kokus“. Súťažilo sa v týchto disciplinách 1.) cezpoľný beh (plášti) na 6 km — prvé dva miesta obsadili pretekári: Krawontka Emil časom 30 min. — 1 miesto, Haber Jozef časom 35 min. — 2 miesto.

2). Cezpoľný beh na 3 km juniorov a školskej mládeže. Prvé miesto obsadil Krawontka Štefan časom 19.05 min., druhé miesto Sperka Jan časom 22 min.

3). V súťaži skokov prvé miesto získal Babiasz Ján výsledkom 43 m, druhé miesto Władysław Piechala výsledkom 33 m.

V klasifikácii družstiev prvé miesto obsadil L.Z.S. „Kokus“ Łapsze Niżne, druhé L.Z.S. Dursztyn, tretie miesto Krempachy.

ANTONI SOWA

Z KREMPACH:

Dňa 10. marca konali sa v Krempachoch pretekári v behoch a skokoch. Pretekov sa zúčastnili klub L.Z.S. Krempachy a L.Z.S. Dursztyn. V behoch na 3 km prvé miesto získal Surma Valent Krempachy, 2 miesto žiak 7 triedy Surma František a tretie miesto Valent Vaniček Dursztyn.

V skokoch prvé miesto získal Adolf Surma Krempachy, 2 miesto Ján Surma Krempachy a 3 miesto Fociga František Krempachy.

ALOJZ GALUS

ZO ZUBRZYCY DOLNEJ:

Minulý rok asi v marci prišli k nám z PZU začlaď hromozvody, ktoré mali byť založené do konca júna. Peniaze v kvóte od 300.— do 500.— zl. odovzdávali sme richtárovi na zvláštne potvrdenky do 1. mája. Okrem toho bolo treba vykopat pri dome járky 15 m dlhé a 1/2 m hlbokek, pri niektorých domoch až dva. Tieto járky zapričinili veľa škody napr. topili sa v nich slepky. Doteraz je založené asi 75% hromozvodov, ale ani to nevieme, či tie už založené sú vyskúšané a správne fungujú, lebo nikto neprišiel a ne-povedal nám to. Teraz na jar občania sa boja či ne-vyskúšané hromozvody nezapričinia viac škody ako osahu. Chceli by sme, aby prišiel nejaký odborník a povedal či je všetko v poriadku.

JÁN KOVALIK

RADY • PORADY • RADY

POUŽIVATE SPRÁVNE CUDZIE SLOVÁ

Tak ako každý jazyk aj slovenčina má hodne tzv. cudzich slov, t.j. slov nedomáceho pôvodu. Takéto slová môžu mať rôzny pôvod. Obyčajne tu rozlišujeme dve skupiny: slová prevzaté z iných, spravidla svetových jazykov a slová umelo vytvorené obyčajne z latinských alebo gréckych slov ako základov. Do prvej skupiny patrí také slová ako napr. **kolchoz** (ruského pôvodu), **futbal** (anglického pôvodu), **toaleta** (francúzskeho pôvodu) atď.; v druhej skupine sú najmä slová typu **socializmus** (latinského pôvodu), **telefón** (gréckeho pôvodu) atď. Takéto slová sú obyčajne stávajú medzinárodne (t.j. vyskytujú sa v mnohých svetových jazykoch) a často ich stretávame najmä v odbornom názvosloví. Proti takýmu cudzom slovom nemožno v zásade nič namietať, pretože sú potrebné a v jazyku odborníkov často nevyhnutné. Pri ich používaní však musíme byť veľmi opatrni: zásadne používame len tie cudzie slová, ktorých význam bezpečne poznáme. Neprávne, nevhodné a časté používanie cudzich slov (aby sa niekto zdal „učenejší“) človeka len zosmiešnuje.

Je ešte jedna skupina cudzich slov, ktoré možno často počuť v každodennej reči ľudí medzi sebou. Sú to najčastejšie slová prevzaté zo susedných jazykov obyčajne priamym stykom našich ľudí s ľudmi hovoriačimi týmto jazykmi. Kto by z nás nepoznal také slová ako napr. „furt“, „špacirovať“, „handlovať“, „šróf“ atď. Priznajme si, kedy používame takéto slová. Obyčajne je to len v rozhovore s veľmi dobrým znáym, pravda? V rozhovore s človekom, ktorého si väzime, ktorému preukazujeme účtu, takéto slová iste nepoužijeme. Prečo? Lebo máme za ne dobré domáce slová, za ktoré sa hanbiť nemusíme. A tak namiesto „špacirovať“ povieme **prechádzat** sa, namiesto „handlovať“ sa povie **obchodovať**, namiesto „šróf“ sa má hovoriť **skrutka** atď. Už aj z toho vidieť, že cudzie slová uvedeného druhu sú v slovenčine nepotrebné, pretože ich nemôžeme hocikedy použiť a zaobídeme sa bez nich. Zbytočne ich teda nepoužívajme!

Podobná situácia je aj v polštine. Treba však hned upozorniť, že niektoré cudzie slová, ktoré v slovenčine pokladáme za nespisovné (a ktoré sú prípustné len v takom „susedskom“ rozhovore), môžu byť v polštine normálnymi spisovnými slovami. Takým je napríklad v slovenčine slovo „dach“ namiesto spisovného **strelcha**, kým v polštine slovo **dach** je normálne spisovné slovo (**strzecha** býva iba zo slamy). Podobne je to so slovami ako **fach**, **mašina**, **grunt**, **ladovať** ap., za ktoré spisovná slovenčina má slová **odbor**, **stroj**, **základ**, **nakládať**, kým v polštine slová ako **fach**, **maszyna**, **grunt**, **ładować** sú spisovné. Na takéto rozdiely musí pa-mätať každý, kto vie po poľsky i po slovensky.

Dr. FERDINAND BUFFA

ZUZKA VARÍ

Kapustné lokše

Rozpočet pre 4 osoby: 3/4 hlávkovej kapusty, 45 dkg hladkej múky, soľ čierne korenie, masť.

Príprava: očistenu hlávkovú kapustu posekáme na drobno, pridáme múku soľ, čierne korenie a vypracujeme cesto. Cesto pokrájame na kúsky a na pomúčenéj doske rozvalkáme do kruhu na hrúbku asi 3 mm a pečieme na čistej, horúcej plati. Upečené lokše pomastíme s pierkom so slanou mastou.

Hovädzie s krúpkami a s kelom

Rozpočet pre 4 osoby: 3 dkg masti, 2 dkg cibule, 20 dkg mäsa, 20 dkg krúp, soľ, trasca, majorán, čierne korenie, 20 dkg kelu.

Príprava: na masti zapeníme na drobno pokrájanú cibuľu, pridáme hovädzie (môže byť aj akékoľvek iné mäso), pokrájané na drobné kocky udusíme do mäkká. Potom pridáme prebraté a umýté krúpky a drobno posekaný kel. Podľa chuti posolíme, okoreníme a pomaly du-síme do mäkká.

Ak by ste chceli v „Živote“ vidieť nejaké iné recepty, prosím, napište a vyu-nasňážim sa Vám ich podať.

Redaguje Kolegium. Redaktor náčelný — Adam Chalupec. Z-ca red. náč. — Marian Kaškiewicz. Redaktor graficný — Danuta Kurah. Redaktor technicný — Jerzy Nocun. Nadeslaných rôzopisov, fotografií i rysunkov Bedáka nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „PRASA KRAJOWA“ RSW, Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 824-11.

Adres Redakcji: Warszawa, Aleje Jerozolimskie 37 p I, tel. 21-15-41. Zamówienia i przedpłaty na prenumeratę przyjmują do dnia 15 grudnia br. — urzędy pocztowe, listonoscy i placówki „Ruchu“. Można również zaprenumerować pismo dokonując wpłaty na konto PKO nr 1-6-10020 CKPiW „Ruch“ Warszawa, ul. Srebrna 12. Ceny prenumeraty: roczna zł 12.—. Prenumerata za granicą jest o 40% droższa. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmują Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch“ Warszawa, ul. Wilcza 46 nr konta PKO 1-6-10024, nr tel. 849-58. Egzemplarze zdezaktualizowane można nabywać w CKP i W „Ruch“ Warszawa, ul. Srebrna 12. Oddano do składania 1.III.63 r. Podpisano do druku 22.III.63 r.

Druk. Zakłady Graficzne RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Smolna 12. Zam. 489.

**LEKARZ
WETERYNARII**

Giez bydliaci zvaný na terech Spiszu, Oravy či tež Podhala — pôdrem, wywołuje schorzenia zwane hypoderma. Przyczyna jest tu larwa gazu. Plaga gazu występuje tylko w okolicach, gdzie bydło od wiosny do jesieni przebywa stale na pastwiskach. Same gazy-owady są nieszkodliwe, natomiast bezwzględnymi pasożytami są ich larwy.

Przy składaniu jaj w locie, giez dotyka sierści zwierzęcia a czasami chodzi po jego ciele. W tym czasie przykleja po jajem jaju na podstawie włosia przy skórze, szczególnie na tylnych nogach, na brzuchu i piersiach. Z tak złożonych jaj po 3 — 6 dniach wykluczają się larwy. Po wykluciu się w 6 godzin larwa pełnie po włosie w stronie skóry, przebijając ją i dalej wejdzie wzdłuż nerwów do kręgosłupa, gdzie na pewien czas zatrzymuje się w samym kanale kregosłupowym. Okolo marca larwy opuszczają kregosłup i dochodzą pod skórę w okolicy grzbietu. Dostawszysie pod skórę wiercą w niej małe otwory, które są konieczne dla dostępu powietrza. Tak zwane „gzenie się“ bydła na pastwiskach powstaje prawdopodobnie w związku ze składaniem jaj przez gazy i związany z tym taškotaniem. Jest to stan podniecenia, przy czym podnoszą głowy do góry, biją tylnymi nogami po podbrzuszu, unosząc do góry ogon i uciekając do wody lub w zarosły. Stalym objawem infekcji są guzy w skórze wywoływane przez larwy gazu z których každý zawiera pojedyncze larwy zatopione w ropie. Czasem, przy bardzo dużej ilości larw, występują objawy ogólnie jak chudnięcie

zwierzęcia, spadek mleczności itd. Ale nawet przy malej ilości larw mleczność może spaść o 10 — 40%. Młode zwierzęta gorzej się rozwijają, poza tym powstają straty w miesiącu wskutek obmiany się wartości najbardziej cennych części tuszy. Największą stratą jest jednak trwałe obniżenie wartości skóry, która zostaje podziurawiona w najbardziej wartościowych partiach (okolice grzbietu).

W miejscowościach, takie po wywodaraniu larw pozostają małe, okragłe, cienkie blizny jedynie luźno związane z otaczającą skórą, które wypadają przy garbowaniu.

Przy zwalczaniu gazu konieczne jest planowane usuwanie larw w wszystkich zaatakowanych zwierząt. Larwy usuwać można mechanicznie lub chemicznie. Mechanicznie — przez wyciskanie prawie dojrzałych larw dwoma kciukami lub wyciągnięcie sztydełkiem. Metoda ta jest kłopotliwa i dość bolesna dla zwierząt. Usuwanie takie należy przeprowadzić w oborze, a zbrane larwy spaść.

Ze środków chemicznych stosuje się Adermol, Azotox lub DDT w postaci 5% zawiesiny olejowej lub maści oraz odwarc kłącz ciemiejący bielą. Wciewanie płynu lub maści rozpuszczonej się od łopatka a kończy w okolicy ogona. Po 20 — 30 dniach wciewanie leku należy powtoryczyć w celu zniszczenia larw, które w międzyczasie przenoszą pod skórę grzbietu. Im wcześniej zastosuje się lek, tym lepszy jest wynik leczenia. W tym celu należy poczynając już od lutego, dokładnie sprawdzać dotykiem skórę. Chorobie należy zapobiegać w ten sposób, że uniakać wypasania bydła podczas uwalniania. Kiedy to spotyka się największe ilości gazu.

Dr H. MACZKA

PRAWNIK

**CZYNNOŚCI PRAWNE
Z ZAKRESU OBROTU
NIERUCHOMOŚCIAMI
ROLNYMI (NABYCIE
NIERUCHOMOŚCI
W DRODZE UMOWY).**

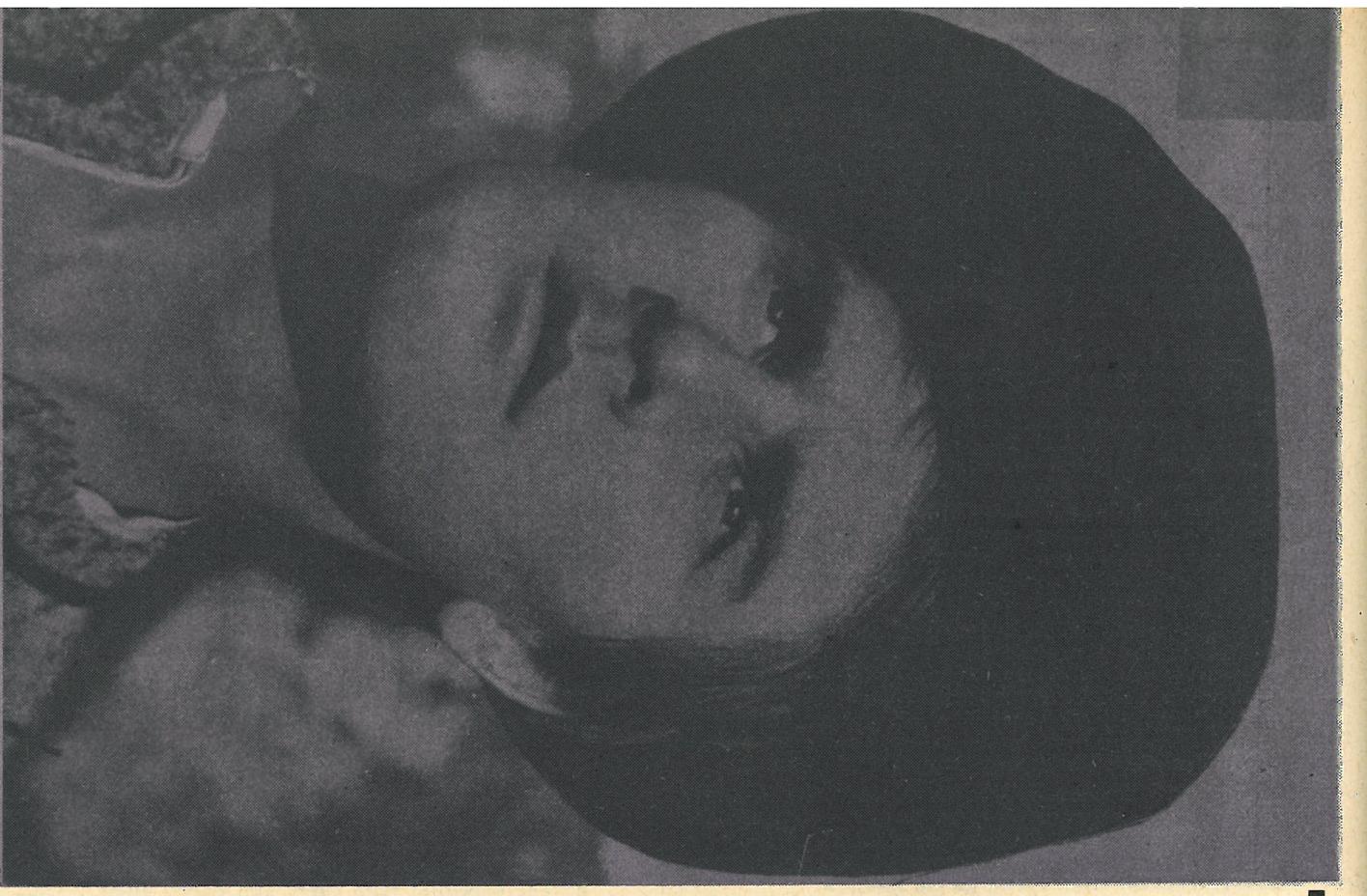
Własność nieruchomości można nabycie tak jak własność każdej rzeczy poprzez przekazanie jej przeniesienie własności przez umowę, nabycie przez spadek i nabywanie przez małżonków lub zstępnych właściciela sa wyższe i wynosi 50 badz nawet 100 ha. Jeżeli nabywca przekracza wyżej wskazane normy, naraża się na ewentualność przejęcia nadwyżki gruntu na własność Państwa bez odszkodowania, na podstawie orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Najważniejszym i najpowszechniejszym w praktyce sposobem nabycia nieruchomości jest jej przeniesienie przez umowę. Przeniesienie takie następuje już z mocy samej umowy między właścicielem a nabywcą, jednakże umowa ta winna być od rygorem nieważności sporządzona w formie aktu notarialnego. W umowie ponadto winno być wskazane, czy chodzi tutaj o sprzedaż zamianej, darowizny, spółkę itp. a wreszcie zoda na przeniesienie własności nieruchomości nie może być ograniczona warunkiem lub terminem.

Przenoszenie własności nieruchomości rolnych ograniczone jest nadto przepisami ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw, związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17. poz. 71). Pierwszeństwo do nabycia tych nieruchomości mały w kolejności niżej podanymi:

- 1) robotnicy rolni, zatrudnieni w nieruchomościach przeznaczonych do sprzedaży, do dotyczącego użytkownika nieruchomości spośród bezrobotnych lub małorobnych, 3) spłotecze i spółdzielcze organizacje rolnicze, 4) repatrianci powracający do kraju z terenu ZSRR, 5) osoby, które w zamian za nieruchomości rolnicze wywieszone na cele reklamowe nie otrzymały nieruchomości ziemianych, 6) bezrobotni i małorobni na uzupełnienie posiadanych przez nich gospodarstw rolnych.
- Przy nabyciu nieruchomości rolniej obowiązują również zakupy posiadania stosownych kwalifikacji przez nabywce oraz obszaru sprzedawanego gruntu (15 badz 20 hektarów jako górná granica).

Mgr W. KOWALSKI

Juro Jánosík žil len dvadsať päť rokov, ale zanechal po sebe spomienky po dnes živé medzi národními obyvateľmi v sŕdciach Tatier. Stal sa symbolom boja za sociálnu spravodlivosť a národné oslobodenie. V Jánosiku a jeho družine podtatranský Rud videl cestu pre splnenie svojich týžob a snov. Videl v nom svojho hrdinu — nielen takého, „ktorý bohatým berie a chudobným dáva“, — ale hrdinu, ktorý napriek všetkému hrdzoval bojovníkovi, ktorí v súčasnosti proti sociálnym krivdám.

Na zástavu proti sociálnym krivdám proti otrockému poddanstvu — hrdinu, ktorý bojuje a nevzdáva sa. Jánosíkova tradícia stala sa súčasťou revolučnej ideológie slovenského ľudu. Povzbudzoval v boji hroných chlapcov — partizanov v dňoch Slovenského národného povstania.

Jánosík natrvalo vošiel do slovenskej narodnej kultúry. Stal sa hrdinom románskych umelcov, filmárov, dramaturgov, hudobních skladateľov a básnikov.

Jánosíkovskú tradíciu nechádzame v ludových piesniach a tancoch. Žije v legendách podtatranského ľudu:

„Jeho valaška sekala ako jej rozkázał. Keď ho chytli, jeho valašku zavreli za dväť sínnych okútých dveri. A keď odšedený Jánosík zavolal ju na poslednú jednávku, aby ju prerubala, ale dvanásť zdola, az keď bol Jánosík už mŕtvy — oneskorila sa. I valaška sa valaška do povetria a zasekla sa do buka v horách, aby sa tam dočkala nového Jánosíka...“

Jánosík sa narodil v poslednom týždni januára roku 1688, v malej drevenej dedine — Terchová, ležiaci v samotnom srdci pohoria Malá Fatra. Jeho rodiča — Martin a Anna — viedli tažký život chudobných poddaných. Málo dokumentov sa zachovalo z čias Jánosíkovej mladosti. Nesprávne sú však byť bezstarostne a ľahké ked bleda vykukovala z kradzenej kúta úbohej, malej a k zemi sa chýlajcej rodievskej chalupky. Keď často chýbal kusok suchého chleba, a doma okrem Jura boli ešte tria jeho bratia — Ján, Martin a Adam. Jana neskôr obzalovali páni z udajnej lúpežnickej vraždy a roku 1713 ho obesili.

Vieme, že slúžil u kurucov, odkiaľ sa vrátil do rodnej Terchovej. Neskôr sa nachádzame na cisárskej službe. Je väčským strazníkom na Bytčianskom zámku. Je to jeho prvý bezprostredný styk so zbojníkmi. Vo väzenských podzemiaciach poznáva — očakávajúceho rozsudok — známeho vtedajšieho vodcu zbojníkov Tomáša Uhorečku z Predmierová (pri Bytí, dnes okr. Žilina). Snáži sa pomoci priputánenmu refazmi k stene Uhorečkovi pomáha mu ako len môže.

Zanechalo Juraj sa opäť vracia do Terchovej. Tuna ho nachádza Uhorečka, ktorému sa podarilo utiecť z väzenia. Na novorený Uhorečkovi Jánosík vstúpil do jeho družiny a podľa zvyklosti

„HUČIA HORY, HUČIA, HUČI AJ OSÍKA, ŽE UŽ NIKDY NEZAHYNIE MENO JÁNOŠIKA!“

Juro Jánosík žil len dvadsať päť rokov, ale zanechal po sebe spomienky po dnes živé medzi národními obyvateľmi v sŕdciach Tatier. Stal sa symbolom boja za sociálnu spravodlivosť a národné oslobodenie. V Jánosiku a jeho družine podtatranský Rud videl cestu pre splnenie svojich týžob a snov. Videl v nom svojho hrdinu — nielen takého, „ktorý bohatým berie a chudobným dáva“, — ale hrdinu, ktorý napriek všetkému hrdzoval bojovníkovi, ktorí v súčasnosti proti sociálnym krivdám.

Na zástavu proti sociálnym krivdám proti otrockému poddanstvu — hrdinu, ktorý bojuje a nevzdáva sa. Jánosíkova tradícia stala sa súčasťou revolučnej ideológie slovenského ľudu. Povzbudzoval v boji hroných chlapcov — partizanov v dňoch Slovenského národného povstania.

Jánosík natrvalo vošiel do slovenskej narodnej kultúry. Stal sa hrdinom románskych umelcov, filmárov, dramaturgov, hudobních skladateľov a básnikov.

Jánosíkovo meno je v súčasnosti v legende podtatranského ľudu:

„Bolo nás jedenast, tisíc sa nás zhľukne, keď Juro Jánosík nohou o zem dupne, Prídu sem miadeni od Poľany, Tatry, traste sa len pán, až zahoria vatry!“

A však Uhorečik nepreruší styky so svojou byvalou družinou a dokonca je aj pomáhal. O niekoľko rokov neskôr — už po Jánosíkovej smrti — ukázal, že zbojníci, chytajú a odsudzuju na smrt.

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

výskom roku 1711.

„Bolo nás jedenast, tisíc sa nás zhľukne, keď Juro Jánosík nohou o zem dupne, Prídu sem miadeni od Poľany, Tatry, traste sa len pán, až zahoria vatry!“

A však Uhorečik nepreruší styky so svojou byvalou družinou a dokonca je aj pomáhal. O niekoľko rokov neskôr — už po Jánosíkovej smrti — ukázal, že zbojníci, chytajú a odsudzuju na smrt.

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho zbojníctva. Tieto podmienky zrodili aj Jánosíka. Vravi o tom aj hudo-

Vrátme sa na chvíľu do minulosti a pripomeňme si sociálne a ekonomickej podmienky, ktoré vládli a ktoré boli priaznivoj podobe pre rozvoj vtedajšieho z